

Turun yliopisto, Lääketieteellinen tiedekunta,
Lääketieteellisen koulutuksen tutkimus- ja kehittämissyksikkö (TUTKE)

Taidokas lääkäri työelämään – Yleiset taidot lääketieteen peruskoulutuksessa

Raportti Turun yliopiston lääketieteen lisensiaatti-tutkinnon opiskelijoille, opettajille, oppiaineille ja valmistuneille lääkäreille suunnatusta koulutuksen työelämävalmiuksia koskevasta kyselystä

Johanna Hoffren
Pekka Käätä
2009

ISBN 978-951-29-4027-1

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	3
1 Johdanto.....	4
2 Menetelmät ja aineisto.....	6
2.1 Tutkimusongelma ja -tavoitteet.....	6
2.2 Tutkimusaineisto ja –mittarit	6
2.3 Vastausprosentit.....	8
3 Yleisten taitojen opetusmäärien ja työelämän vaatimuksien kohtaaminen9	
3.1 Tiedekunnan opiskelijoiden vastaukset	9
3.2 Tiedekunnan opettajien vastaukset	11
3.3 Vuosi sitten valmistuneiden lääkäreiden vastaukset.....	14
3.4 Viisi vuotta sitten valmistuneiden lääkäreiden vastaukset	16
4 Yleisten taitojen opetuksen käytännön toteutus.....	18
4.1 Yleisten taitojen opetuksen esiintyvyys	18
4.2 Yleisten taitojen opetusmuodot.....	20
4.2.1 Yleiset taidot osana luento-opetusta	22
4.2.2 Yleiset taidot pienryhmäopetuksessa, seminaareissa ja harjoitustöissä	24
4.2.3 Yleisten taitojen osuus käytännön potilastyön opetuksessa	25
4.2.4 Oppimisympäristö yleisten taitojen kehittäjänä.....	26
4.2.5 Yleisten taitojen opetus tilanteen mukaan	27
4.2.6 Muu maininta.....	27
5 Yhteenveto	28
Lähteet.....	34

Tiivistelmä

Tässä selvityksessä pyrittiin monitasoisten kyselyjen avulla selvittämään, kuinka lääketieteen lisensiaatin tutkintokoulutuksen tarjoamat yleiset taidot kohtaavat työelämän vaatimukset. Tavoitteena oli tuoda yleisten taitojen merkitys opetuksessa näkyväksi, ei niinkään korostaa näiden taitojen suhdetta muun lääketieteellisen tiedon ja taidon opetukseen tai opetusmääriin. Tutkimusaineisto kerättiin vuosina 2007-08 viideltä eri vastaajaryhmältä: Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan lääketieteen opiskelijoilta, opettajilta, opintokokonaisuuksien vastuuhenkilöiltä, vuonna 2005 valmistuneilta lääkäreiltä vuosi valmistumisen jälkeen sekä vuonna 2002 valmistuneilta lääkäreiltä viisi vuotta valmistumisen jälkeen. Tutkimuksessa käytettiin likert-asteikollisia kyselykaavakkeita sekä avoimiin vastauksiin perustuvia lomakkeita. Vastaajat arvioivat yleisten taitojen merkitystä työelämässä sekä näiden taitojen kehittymistä opetuksen aikana ja tulosten analysoinnissa käytettiin ryhmän antamien vastausten keskiarvoja, jolloin oli mahdollista verrata eri ryhmien suhteellisia arvioita. Arvioitavat yleiset taidot oli jaettu neljään pääryhmään: oman työn hallintataitoihin, kommunikaatiotaitoihin, verkostoitumistaitoihin ja jatkuvaan muutokseen liittyviin taitoihin. Kaikki vastaajaryhmät kokivat, että yleisten taitojen merkitys työelämässä on suhteellisesti suurempi kuin näiden taitojen koettu keskimääräinen kehittyminen koulutuksen aikana. Oman työn hallintaan liittyvät taidot katsottiin kaikissa vastaajaryhmissä tärkeiksi työelämässä ja samalla niitä arvioitiin opetettavan suhteellisen runsaasti ja useimpien niistä koettiin myös kehittyvän hyvin koulutuksen aikana. Kommunikaatiotaitojen työelämätärkeys, empatiaa ja potilaan kohtaamista lukuunottamatta, koettiin toisaalta vain keskinkertaiseksi ja erityisesti opetus- ja ohjaustaitojen sekä vieraan kielen hallinnan osalta jopa suhteellisen vähäiseksi. Kommunikaatiotojen määrä ja kehittyminen koulutuksessa koettiin samoin vain keskinkertaiseksi ja varsinkin opetus- ja ohjaustaitojen osalta suhteellisen huonoksi. Verkostoitumistaidot, ryhmätyötaitoja lukuunottamatta, koettiin eri vastaajaryhmissä vähämerkityksellisiksi työelämässä ja niiden määrä ja kehittyminen koulutuksen aikana nähtiin samoin suhteellisen vähäiseksi. Useat jatkuvan muutoksen taidot, erityisesti ajanhallinnan, epävarmuuden siedon ja työssä jaksamisen taidot, koettiin työelämässä tärkeiksi, mutta niiden kehittyminen koulutuksessa riittämättömäksi. Tämä tulos oli erityisen selvä opiskelijoilla ja vastavalmistuneilla. Opintokokonaisuuksien vastuuhenkilöille tehty kysely osoitti, että lähes kaikkia kysytyjä yleisiä taitoja, kädentaitoja, tutkimustaitoja ja teorian soveltamista käytäntöön lukuun ottamatta, opetettiin tyypillisimmin oppimisympäristön "sivutuotteena", eli valitussa oppimisympäristössä katsottiin olevan tekijöitä jotka kehittivät yleisiä taitoja. Esimerkiksi opetus- ja ohjaustaitojen arvioitiin kehittyvän pelkästään koulutuksessa käytössä olevien oppimisympäristöjen vaikutuksesta ja tämä oli myös tyypillinen tapa välittää kommunikaatio- ja verkostoitumistaitoja. Toiseksi tyypillisin tapa opettaa yleisiä taitoja oli pienryhmäopetus, varsinkin kädentaitojen ja teorian käytäntöön soveltamisen osalta. Varsinkin jatkuvan muutoksen ryhmään sijoittuvia taitoja, kuten monikulttuurisuutta ja erilaisuutta, työssä jaksamista, joustavuutta ja sopeutumista sekä konfliktien hallintaa, arvioitiin opetettavan lähinnä satunnaisesti tai tilanteen mukaan. Vaikka yleisten taitojen arvioituilla opetuksen määrällä näytti olevan selvä yhteys näiden taitojen kehittymisarvioihin peruskoulutuksessa, opetusmuodon ja arvioitujen opetuksen yleisiä taitoja kehittävä vaikutuksen välillä ei havaittu suoraa yhteyttä eikä opetuksen arvioitu kehittävä vaikutus näytä edellyttävän suoraa kontaktiopettamista. Selvityksessämme havaitut trendit ja erot eri yleisten taitojen opetuksessa ja työelämämerkityksessä antavat hyvän pohjan lääketieteellisen koulutuksen jatkosuunnittelulle ja laatu työlle.

1 Johdanto

Koulutuksen laatu ja laadunarvioinnin kehittäminen liitetään olennaisesti tämän päivän korkeakouluopetukseen. Turun yliopistossa lääketieteen liseniaatin koulutusohjelmassa laadunvarmistus on osa prosessia, jolla pyritään takaamaan, että työmarkkinoille siirtyvät ammattinsa osaavia, tieteelliseen toimintaan kykeneviä ja vastuullisia lääketieteen ammattilaisia. Yksi laadunarvioinnin keskeinen kohde on koulutuksen ja työelämän välisen suhteen tarkastelu, eli valmistuvien työelämään sijoittuminen ja peruskoulutuksen antamien valmiuksien yhteys työelämässä toimimiseen.

Koulutuksen laadunarviointityön myötä on tullut yhä ilmeisemmäksi, että korkeakoulutetuilla tulee olla työelämässä pärjätäkseen oman alansa tiedollisten ja taidollisten kompetenssien lisäksi myös tieteenalat ylittäviä, niin sanottuja yleisiä taitoja. Näitä ovat esimerkiksi oppimiskyky, reflektiivinen ajattelutaito, ongelmanratkaisutaito, analyttinen taito sekä dokumentoinnin taito (Heijke, Meng & Ris 2003, 217-218). Erityisesti työn kontekstissa katsotaan viime vuosina tapahtuneen muutoksia, jotka korostavat uudenlaisten taitojen hallitsemista. Työtä on tehtävä yhä nopeammin vaihtuvilla areenoilla ja työ on yhä riippuvaisempaa toisten työstä. Samoin tiedon rooli ja oppimiseen liittyvät vaatimukset ovat muuttuneet (Väärälä 1998, 29; vrt. Lehtinen 2007). Elinikäisen oppimisen katsotaan olevan avainasemassa siinä, että yksilöt pysyvät mukana yhteiskunnan muutoksissa (Suikkanen, Linnakangas & Martti 2002, 116). Lääketieteellisen tiedon määrä lisääntyy nopeasti ja se on entistä helpommin saatavilla. Tätä kuvastaa hyvin se tosiseikka, että lääketieteelliseen MedLine tietokantaan ilmestyy päivittäin 1260 uutta tieteellistä artikkelia (Glasziou 2007). Lehtinen (2007) onkin puhunut yliopisto-opetuksen historiallisesta muutoksesta: tiedon välityksestä kohti tiedon hallintataitojen opettamista.

Yleiset taidot ovat keskeisesti esillä useissa kansainvälisissä korkeakoulutusta käsittelevissä hankkeissa. Euroopan Unionilla on Tuning-hanke, jossa pyritään muun muassa määrittelemään ne yleiset taidot (generic competences), joita kaikilla eurooppalaisilla korkeakoulutetuilla tulisi valmistuessaan olla (<http://tuning.unideusto.org/tuningeu/>). Sen myötä on käynnistynyt vastaava projekti myös lääketieteen alalla (<http://www.bris.ac.uk/medine/>). Euroopan Unionin Tuning -projektissa yleiset taidot on jaettu kolmeen luokkaan:

- Välineelliset kompetenssit (Instrumental competences): kognitiiviset kyvyt, metodologiset taidot, (tieto)tekniset taidot ja kielelliset kyvyt.
- Henkilökohtaiset kompetenssit (personal competences): yksilölliset kyvyt, kuten sosiaaliset taidot (vuorovaikutustaidot ja yhteistyökyky)
- Kokonaisuuksiin liittyvät kompetenssit (systemic competences): kyvyt ja taidot hallita ja hahmottaa kokonaisuuksia (kyky yhdistää tieto, henkilökohtaiset ja välineelliset kompetenssit tilanteiden vaatimalla tavalla)

Turun yliopistossa koulutuksen laadunarvioinnin ohjeistuksessa yleiset taidot on asetettu yhdeksi kohteeksi. Humanistisessa tiedekunnassa on aikaisemmin julkaistu laaja raportti, jossa käsitellään koulutuksen antamia työelämävalmiuksia ja myös yleisiä taitoja (ks, Carver 2006).

Tässä selvityksessä on pyritty eri ryhmille suunnattujen kyselyjen avulla selvittämään, kuinka lääketieteen lisensiaatin tutkinnon tarjoamat yleiset taidot kohtaavat työelämän vaatimukset. Tavoitteena on ollut saada esiin ne vahvuudet ja toisaalta aukkokohtat, joita nykyisessä yleisten taitojen opetuksessa on. Ajatuksena on ollut tuoda yleisten taitojen merkitys opetuksessa, lääketieteellisen ajattelun kehittymisessä ja työelämässä näkyväksi, ei niinkään korostaa yleisten taitojen suhdetta lääketieteellisen tiedon ja taidon opetukseen tai näiden opetusmääriin.

Selvitys on toteutettu osittain yhteistyössä Turun yliopiston rekrytointipalveluiden tutkijan Juha Sainion kanssa. Ilman hänen joustavuuttaan ja apuaan ei olisi ollut mahdollista kerätä aineistoa tiedekunnasta jo valmistuneilta lääkäreiltä. Lääketieteellisen koulutuksen tutkimus- ja kehittämissyksikön (TUTKE) atk-suunnittelija Antti Tarposelle puolestaan kuuluu kiitos sähköisestä aineistonkeruusta sekä avusta graafisten kuvioiden ja taulukoiden muokkauksessa.

2 Menetelmät ja aineisto

2.1 Tutkimusongelma ja -tavoitteet

Selvityksessä haettiin vastausta siihen, kohtaavatko lääketieteen liseniaatin koulutuksen antamat yleiset valmiudet ja työelämän yleisten taitojen vaatimukset. Selvityksen tavoitteena oli:

- Verrata vastaajien arvioita peruskoulutuksen antamista yleisten taitojen valmiuksista työelämän vaatimuksiin.
- Selvittää miten ja kuinka paljon yleisiä taitoja käytännössä opetetaan

2.2 Tutkimusaineisto ja –mittarit

Selvitys perustui eri vastaajaryhmien sekä eri aineistonkeruumenetelmien triangulaatioon. Tutkimuksen aineisto kerättiin vuosina 2007-08 viideltä eri vastaajaryhmältä: Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan lääketieteen opiskelijoilta, opettajilta, opintokokonaisuuksien vastuuhenkilöiltä, vuonna 2005 valmistuneilta lääkäreiltä vuosi valmistumisen jälkeen sekä vuonna 2002 valmistuneilta lääkäreiltä viisi vuotta valmistumisen jälkeen. Tutkimuksessa käytettiin likert-asteikollista kyselykaavaketta sekä avoimiin vastauksiin perustuvaa lomaketta.

Kirjallisuudesta on käytetty lukuisia eri tapoja yleisten taitojen luokitteluun (esim. Metsämuuronen 1999; 2000; Palonen & Murtonen 2006, Ruohotie 2002, Väärälä 1995). Tässä kyselyssä päädyttiin luokittelemaan yleiset taidot neljään pääluokkaan: Oman työn hallintataidot, kommunikaatiotaidot (viestintä ja tietotekniikan hallinta), verkostoitumisen ja tiimityön taidot sekä jatkuvan muutoksen hallintataidot (Taulukko 1). Pääluokkien kysymykset muodostettiin Turun yliopiston rekrytointipalveluiden yliopistosta valmistuneiden yleisiä taitoja kartoittavan kyselyn sekä Eurooppalaisen lääketieteen kompetensseja tutkivan hankkeen kyselylomakkeen (The Tuning Project Medicine, 2006) pohjalta.

Taulukko 1. Selvityksen kohteeksi valitut yleiset taidot pääluokittain jaettuna

Oman työn hallintataidot	Kommunikaatio- taidot (viestintä ja tietotekniikka)	Verkostoitumis- taidot (ihmisten ja tehtävien johtaminen)	Jatkuvan muutoksen hallintataidot (innovatiivisuus ja muutosten hallinta)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Analyttisyys ja ongelmanratkaisutaidot ▪ Eettisyys ▪ Kyky itsenäiseen työskentelyyn ▪ Kädentaidot ▪ Omien rajojen tunnistaminen ja avun pyytäminen (konsultaatio- taidot) ▪ Teorian soveltaminen käytäntöön ▪ Tiedonhankinta- taidot ▪ Tutkimustaidot 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Esiintymistaidot ▪ Ihmisen kohtaaminen ja empatia ▪ Kirjallinen viestintä ▪ Opettamis- ja ohjaustaidot ▪ Tietotekniikan hallinta ▪ Vieraan kielen hallinta 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Johtamistaidot ▪ Kollegialisuus ▪ Moniammatillisuus ▪ Projektien suunnittelu ja hallinta ▪ Päätöksentekotaito ▪ Ryhmätyötaidot ▪ Terveystieteiden hallinta ▪ Yritystoiminnan perusteiden tuntemus 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ajankäytön hallinta ja organisointitaito ▪ Epävarmuuden sieto ▪ Joustavuus ▪ Kansainvälisessä ympäristössä toimiminen ▪ Konfliktitilanteiden hallinta ▪ Luovan ajattelun taidot ▪ Monikulttuurisuus ja erilaisuus ▪ Työssä jaksaminen

Eri vastaajaryhmille lähetetyt lomakkeet erosivat jonkin verran toisistaan sekä kysymysten että käytettyjen asteikkojen osalta. Vaihtelu kysymyksissä johtui siitä, että osa aineistosta kerättiin suoraan opiskelijoilta ja opettajilta, kun taas valmistuneilta lääkäreiltä aineisto kerättiin Turun yliopiston rekrytointipalveluiden tekemien sijoittumisseurantakyselyjen yhteydessä.

Tiedekunnan opiskelijoille ja opettajille keväällä 2007 lähetetyssä kyselyssä oli yhteensä 28 yleisiä taitoja kuvaavaa kohtaa. Kummallekin ryhmälle lähetetyt kyselykaavakkeet olivat identtiset. Vastaajia pyydettiin arvioimaan asteikolla 1-4 kuinka tärkeiksi he kokivat yleiset taidot työelämässä ja toisaalta miten hyvin lääketieteen peruskoulutus heidän mielestään näitä taitoja kehitti. Kysymykset esitettiin lääketieteen opettajilla ennen lomakkeen lähettämistä.

Turun yliopiston lääketieteellisestä tiedekunnasta vuosi aikaisemmin valmistuneille lääkäreille lähetetty kyselylomake oli samansuuntainen kuin yllä, mutta yleisiä taitoja kuvaavia kohtia oli 31 ja arvioita pyydettiin likert-asteikolla 1-6. Viisi vuotta sitten valmistuneille lääkäreille lähetetyssä kaavakkeessa yleisiä taitoja kuvaavia kohtia oli 25 ja niistä 8 oli lääketieteellisen tiedekunnan omia. Arvioinnit tehtiin samoin likert-asteikolla 1-6. Osa rekrytointipalvelun tässä kaavakkeessa esittämistä yleisistä taidoista erosi omissa kaavakkeissamme käytetyistä muodoista sen verran, että ne jouduttiin jättämään tämän tutkimuksen analyysin ulkopuolelle.

Likert-asteikollinen kaavake lähetettiin sähköisenä webropol-kyselynä kaikille tiedekunnan lääketieteen opiskelijoille (N=793) ja opettajille (N=151) keväällä 2007. Vuonna 2005 Turun yliopistossa lääketieteen lisensiaatin tutkinnon suorittaneille lääkäreille (N=82) lomake lähetettiin postitse Turun yliopiston rekrytointipalveluiden tekemien sijoittumis seurantakyselyjen yhteydessä vuosi valmistumisen jälkeen ja vuonna 2002 valmistuneille viisi vuotta valmistumisen jälkeen (N=71). Viisi vuotta aikaisemmin valmistuneita käsittelevä aineisto saatiin TUTKE:en toukokuussa 2008.

Yleisten taitojen opetusmäärien ja -muotojen selvittämiseksi lääketieteen lisensiaatin tutkinnon opintokokonaisuuksien vastuuhenkilöille (N=54) lähetettiin avoimiin kysymyksiin perustuva lomake kesällä 2007 ja toinen kyselykierrossa tehtiin syksyllä 2007. Kyselyllä haluttiin saada laadullinen kuvaus tiedekunnan lääketieteen peruskoulutuksessa annettavasta yleisten taitojen opetuksesta.

Tulosten käsittelyssä käytettiin SPSS-tilastollista ohjelmaa. Tilastollinen merkitsevyys tiedekunnan opiskelijoiden ja opettajien vastausprofiilien välillä tutkittiin χ^2 -testillä.

2.3 Vastausprosentit

Tutkimuksen viidestä eri ryhmästä saatiin vastauksia seuraavasti: Lääketieteen peruskoulutuksen opiskelijoista 556 / 793 (70%) ja opettajista 100 / 151 (66%) vastasi kyselyyn. Vuonna 2005 valmistuneista (n= 82) tavoitettiin vuosi valmistumisen jälkeen 77 ja heistä 29 (38 %) vastasi kyselyyn. Vuonna 2002 valmistuneista tavoitettiin kyselyyn viisi vuotta valmistumisen jälkeen 71 henkilöä ja heistä 37 palautti lomakkeen, eli vastausaktiivisuus oli 52 %. Opintokokonaisuuksien vastuuhenkilöille osoitetun lomakkeen palautti 41 / 54 (76 %).

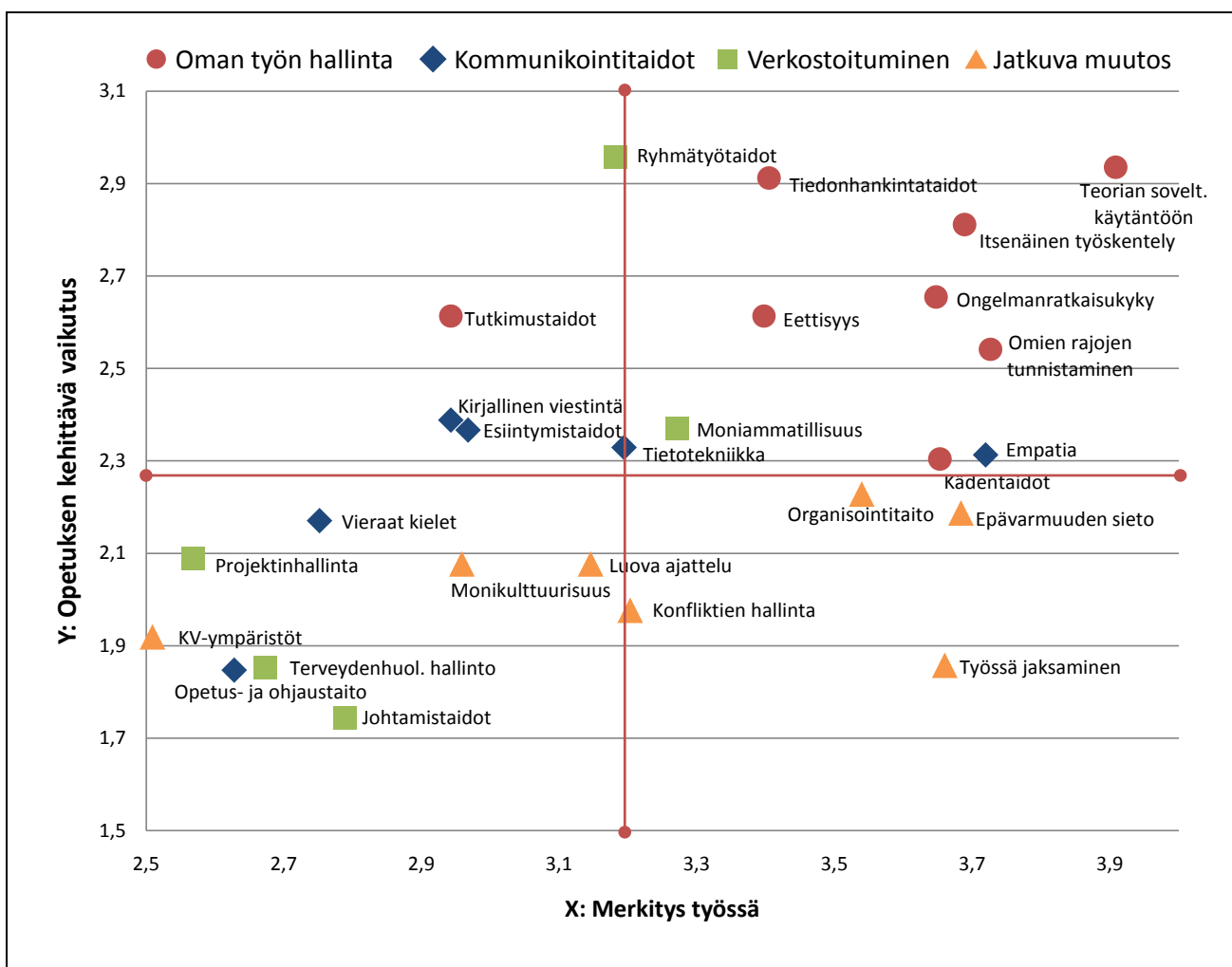
3 Yleisten taitojen opetuksen ja työelämän vaatimuksien kohtaaminen

Eri ryhmien tulosten analysoinnissa käytettiin ryhmän antamien vastausten keskiarvoja, jolloin oli mahdollista verrata arvioita yleisten taitojen suhteellista merkityksestä työelämässä näiden taitojen arvioituun kehittymiseen opetuksen aikana. Eri ryhmien vastausten summamuuttujien keskiarvojen perusteella muodostettiin nelikentät (kuvat 1, 2, 3 ja 4), joissa opetuksen arvioitu yleisiä taitoja kehittävä merkitys näkyy y-akselilla ja arvioitu merkitys työelämässä x-akselilla (Korhonen & Sainio 2006). Yleisten taitojen merkitys työelämässä kasvaa siirryttäessä kuvioissa oikealle. Lääketieteen peruskoulutus on kehittänyt näitä taitoja sitä paremmin mitä ylempänä kyseinen taitotekijä kuvioissa on. Ryhmään 1 (nelikentässä oikealla ylhäällä) kuuluvien tietojen ja taitojen merkitys työssä on suhteellisesti keskimääräistä suurempi ja opiskelu myös kehittää niitä keskimääräistä enemmän, eli koulutus vastaa tarpeeseen. Ryhmässä 2 (nelikentässä oikealla alhaalla) taitotekijöiden merkitys työssä on suhteellisesti keskimääräistä suurempi, mutta yliopisto-opiskelu on kehittänyt niitä keskimääräistä vähemmän, eli koulutuksessa pitäisi keskittyä enemmän näiden taitotekijöiden kouluttamiseen. Ryhmän 3 (nelikentässä vasemmalla ylhäällä) kohdalla näiden taitojen arvioitu merkitys työssä on keskimääräistä pienempi, mutta opiskelu sen sijaan vastausten mukaan kehittää niitä keskimääräistä paremmin, eli koulutuksessa arvioitiin näihin taitoihin panostettavan niiden työelämämerkitykseen nähden suhteettoman paljon. Ryhmään 4 (vasemmalla alhaalla) kuuluvien taitojen koulutukseen pitäisi arvioiden mukaan panostaa enemmän, koska opiskelu kehittää niitä keskimääräistä vähemmän. Toisaalta näiden taitojen merkitys työelämässä on arvioiden mukaan myös keskimääräistä vähäisempi. On kuitenkin syytä huomioida, että näissä tuloksissa tarkastellaan vain sitä, kehittääkö peruskoulutus jotain taitoa keskimääräistä paremmin vai heikommin ja mikä on sen suhteellinen merkitys työelämässä. Absoluuttista vastausta siihen, kehittääkö peruskoulutus jotain taitoa sopivasti, liikaa vai liian vähän suhteessa työelämätarpeeseen tässä tutkimuksessa ei siis saada (Korhonen & Sainio 2006).

3.1 Tiedekunnan opiskelijoiden vastaukset

Tiedekunnan nykyisten opiskelijoiden vastaukset esitetään kuvassa 1. Vastausten mukaan opiskelijat arvioivat yleisten taitojen merkityksen työelämässä keskimäärin (ka 3,2) suuremmaksi kuin mitä koulutus niitä kehittää (ka 2,2). Arvioiden mukaan lähinnä

oman työn hallintaan liittyvät taidot katsottiin työelämässä tärkeiksi ja samalla useimpien niistä koettiin kehittyvän hyvin koulutuksen aikana (kuva 1). Näistä teorian soveltaminen käytäntöön oli vastaajien mielestä työssä tärkeintä ja sitä opetuksen koettiin kehittävästi hyvin. Muita keskeisiä työelämässä tarvittavia taitotekijöitä, joita koulutus myös kehitti kohtuullisesti, olivat kyky itsenäiseen työskentelyyn, ongelmanratkaisutaidot, omien rajojen tunnistaminen ja hieman vähäisemmässä määrin kädentaidot (kuva 1). Tässä ryhmässä kädentaitojen kehittyminen koettiin opiskelun aikana suhteellisesti huonoimmaksi. Toisaalta varsinkin tiedonhankintataitojen, teorian soveltamisen käytäntöön sekä kyvyn itsenäiseen työskentelyyn koettiin opetuksen aikana kehittyvän hyvin. Tutkimustaitojen arvioitu merkitys työelämässä jäi opiskelijoiden mielestä puolestaan vähäisimmäksi tässä yleisten taitojen ryhmässä (kuva 1).

Kuva 1. Opiskelijoiden arviot yleisistä taidoista

Kuvassa esitetään keskiarvoina arviot opetuksen yleisiä taitoja kehittävästä merkityksestä (y-akseli) ja taitojen merkityksestä työssä (x-akseli). 1=erittäin vähäinen..4=erittäin suuri. Kuvio on jaettu neljään osaan laskemalla kaikkien summamuuttujien keskiarvo kummaltakin akselilta.

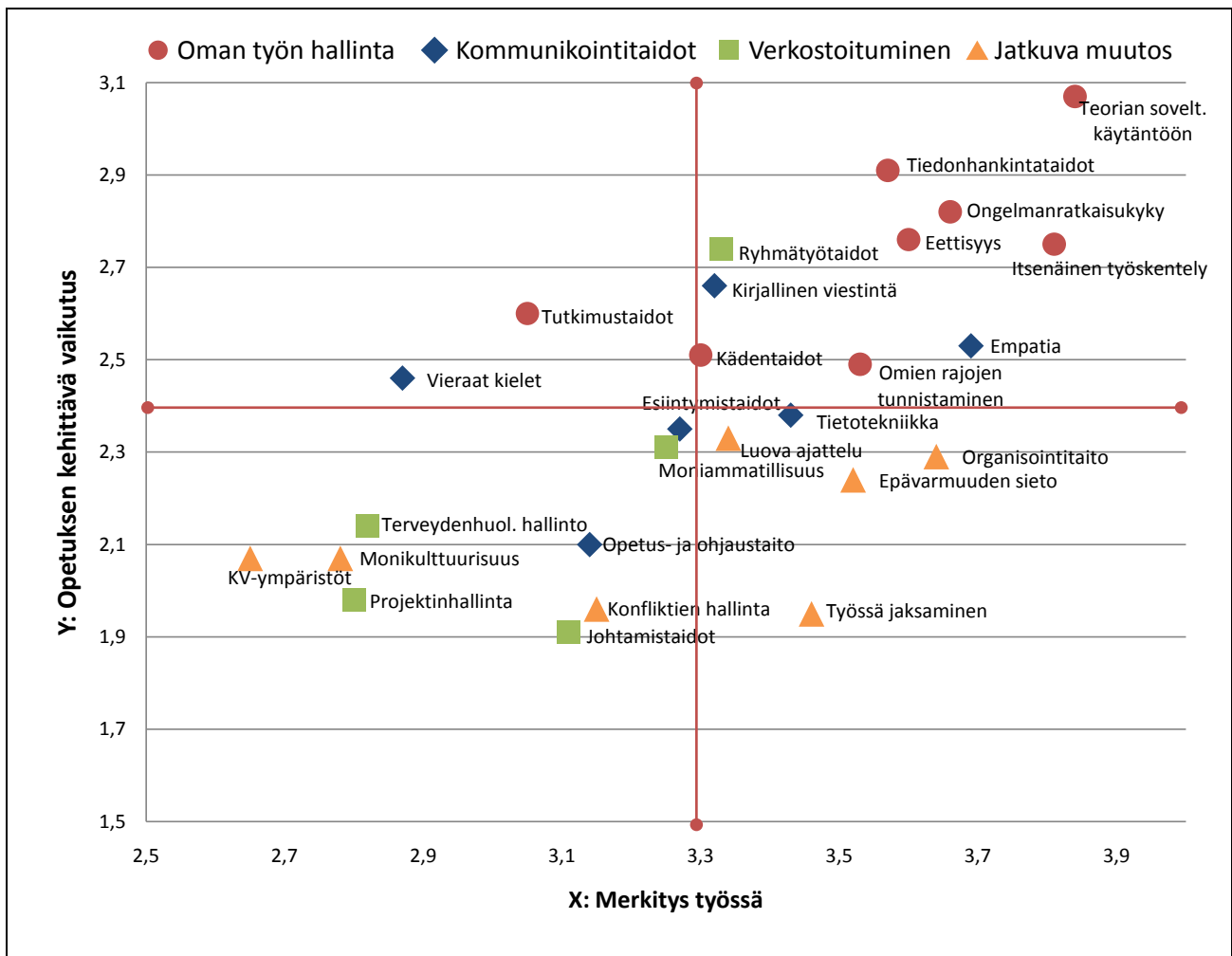
Opiskelijoiden mielestä *kommunikaatiotaitoihin* kuuluvilla yleisillä taidoilla, empatiaa lukuunottamatta, oli suhteellisen vähäinen merkitys työelämässä (kuva 1). Näistä varsinkin opetus- ja ohjaustaidot ja vieraan kielen hallinta nähtiin vähämerkityksellisiksi. Lisäksi kaikkien tähän ryhmään kuuluvien taitojen suhteellinen kehittyminen koulutuksen aikana koettiin vain keskinkertaiseksi tai huonoksi (kuva 1).

Verkostoitumiseen kuuluvista taidoista useat, erityisesti projektinhallintataidot, terveydenhuollon hallintotaidot sekä johtamistaidot, koettiin työelämässä suhteellisen vähämerkityksellisiksi ja niiden kehittyminen koulutuksen aikana nähtiin samoin suhteellisen huonoksi (kuva 1). Toisaalta ryhmätyötaitojen koettiin kehittyvän erinomaisesti opetuksen aikana, joskin niiden merkitys työelämässä arvioitiin vain keskinkertaiseksi.

Opiskelijoiden arvioiden mukaan *jatkuvaan muutokseen* (innovatiivisuus ja muutosten hallinta) liittyvät yleiset taidot, varsinkin työssä jaksaminen ja samansuuntaisina myös epävarmuuden sieto ja organisointitaidot, sijoituivat nelikentässä lähinnä oikeaan alaneljännekseen. Nämä taidot siis koettiin tarpeellisiksi työelämässä, mutta ne kehittivät vastaajien mielestä suhteellisen huonosti koulutuksessa. Muidenkin jatkuvan muutokset ryhmään kuuluvien yleisten taitojen koettiin kehittyvän suhteellisen heikosti opetuksen aikana. Kansainvälisessä ympäristössä toimimisen taidon tärkeys koettiin työelämässä erittäin vähäiseksi (kuva 1).

3.2 Tiedekunnan opettajien vastaukset

Tiedekunnan opiskelijoiden tapaan opettajat arvioivat yleisten taitojen merkityksen työelämässä keskimäärin suuremmaksi (ka 3,3) kuin mitä opetus niitä kehittää (ka 2,4). Muutoinkin opettajien vastaukset olivat hyvin saman suuntaisia kuin opiskelijoilla, kuten kuva 2 sekä liitteenä oleva vastausjakaumien tilastollinen vertailu osoittaa (liite 1).

Kuva 2. Opettajien arviot yleisistä taidoista

Ks. selitys kuva 1.

Opettajat kokivat opiskelijoiden tavoin useat *oman työn hallintaan* liittyvät taidot työelämässä erittäin tärkeiksi ja katsoivat myös useimpien niistä kehittyvän suhteellisen hyvin koulutuksen aikana (kuva 2, oikea yläneljännes). Näistä taidoista koulutuksessa parhaiten kehittyviksi ja työelämässä myöskin tärkeimmiksi nähtiin teorian soveltaminen käytäntöön, kyky itsenäiseen työskentelyyn, ongelmanratkaisutaidot, ja tiedonhankintataidot (kuva 2). Näiden taitojen kohdalla arviot työelämän tärkeydestä ja koulutuksen kehittävästä vaikutuksesta olivat yhtenevät sekä opettajilla että opiskelijoilla (kuvat 1, 2 ja liite 1). Opettajat arvioivat eettisyyden merkityksen työelämässä suhteellisesti tärkeämmäksi kuin opiskelijat ($p < 0.05$) ja samoin he katsoivat opiskelijoita useammin opetuksen kehittävästä taitoa hyvin ($p < 0.05$) (liite 1). Kädentaitojen merkityksen työelämässä opettajat puolestaan arvioivat suhteellisesti vähäisemmäksi kuin opiskelijat ($p < 0.01$), mutta toisaalta katsoivat opiskelijoiden arvioihin verrattuna opetuksen kehittävästä näitä taitoja paremmin ($p < 0.01$) (kuvat 1, 2 ja liite 1). Oman työn

hallinnan ryhmään kuuluvien omien rajojen tunnistamistaitojen merkityksen työelämässä opettajat arvioivat suhteellisesti vähäisemmäksi, mutta tutkimustaidot tärkeämmiksi kuin opiskelijat ($p < 0.05$) (liite 1).

Opiskelijoiden tavoin myös opettajien mielestä *kommunikaatiotaitoihin* kuuluvilla yleisillä taidoilla, empatiaa lukuunottamatta, oli suhteellisen vähäinen merkitys työelämässä (kuva 2). Lisäksi kaikkien tähän ryhmään kuuluvien taitojen kehittyminen koulutuksen aikana koettiin vain keskinkertaiseksi (kuva 2). Varsinkin opetus- ja ohjaustaitojen kohdalla työelämämerkityksen arvioiden jakauma opettajilla ja opiskelijoilla oli hyvinkin erilainen (liite 1). Niinpä, opiskelijoiden näkemyksiin verrattuna, opettajien arvioissa opetus- ja ohjaustaidot nähtiin tärkeämmäksi työelämässä ja myös niiden kehittyminen koulutuksen aikana koettiin paremmaksi. Sama koski myös kirjallisen viestinnän taitoja (liite 1). Opettajat kokivat lisäksi esiintymistaidot ja tietotekniikan hallinnan opiskelijoita useammin ($p < 0.01$) tärkeiksi työelämän taidoiksi (liite 1). Toisaalta empatian ja vieraan kielen hallintataitojen opettajat arvioivat opiskelijoita useammin kehittyvän koulutuksessa hyvin ($p < 0.01$) (liite 1).

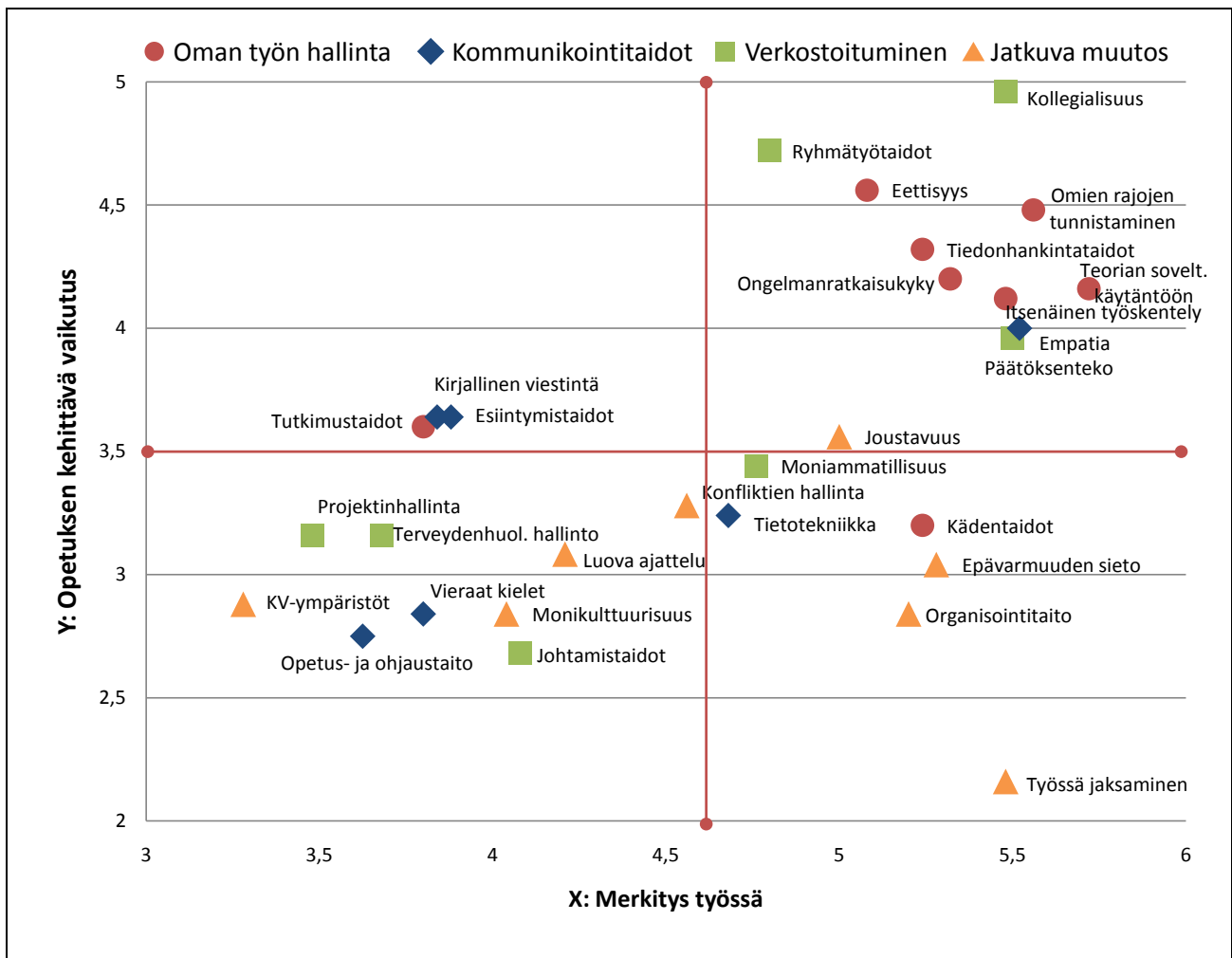
Verkostoitumiseen kuuluvista yleisistä taidoista useat, erityisesti projektinhallintataidot, terveydenhuollon hallintotaidot ja johtamistaidot, koettiin opettajien arvioissa suhteellisen vähämerkityksellisiksi työelämässä ja niiden kehittyminen koulutuksen aikana nähtiin samoin suhteellisen vähäiseksi (kuva 2). Toisaalta ryhmätyötaitot kehittyivät myös opettajien mielestä suhteellisesti hyvin opetuksen aikana, joskin niiden merkitys työelämässä arvioitiin vain keskinkertaiseksi (kuva 2). Opiskelijoiden vastauksiin verrattuna opettajat arvioivat projektinhallintataidot ja johtamistaidot tärkeämmiksi työelämässä ($p < 0.01$) (liite 1). Muiden taitojen osalta mielipiteet työelämämerkityksestä olivat yhtenevät vastaajaryhmissä. Toisaalta opettajat arvioivat opiskelijoita useammin koulutuksen kehittävän johtamistaitoja, terveydenhuollon hallintotaitoja sekä yritystoiminnan perusteiden tuntemusta kohtuullisen hyvin, mutta moniammatillisuutta, projektien suunnittelua ja ryhmätyötaitoja huonosti (liite 1).

Opettajien arvioinnin mukaan *jatkuvan muutoksen* ryhmään kuuluvista taidoista muutamit, kuten organisointitaito, epävarmuuden sieto ja työssäjaksaminen, ovat suhteellisen tärkeitä työelämässä, mutta koulutuksen niitä kehittävä vaikutus jää vähäiseksi, erityisesti työssäjaksamisen kohdalla (kuva 2). Toisaalta varsinkin kansainvälisessä ympäristössä toimimisen taidon ja monikulttuurisuuden tärkeys koettiin

työelämässä varsin vähäiseksi ja myös niiden kehittyminen koulutuksen aikana nähtiin suhteellisen puutteelliseksi (kuva 2). Arviot organisointitaidon, konfliktien hallinnan ja monikulttuurisuuden tärkeydestä työelämässä ja koulutuksen niitä kehittävästä vaikutuksesta olivat yhtenevät sekä opettajilla että opiskelijoilla (liite 1). Vaikka erityisesti epävarmuuden sieto ja työssä jaksaminen koettiin opettajien vastauksissa opiskelijoiden mielipiteisiin verrattuna vähemmän tärkeiksi työelämässä ($p < 0.01$), molemmat ryhmät olivat samaa mieltä siitä, ettei nykyinen koulutus näitä taitoja juurikaan kehitä (kuva 2, liite 1). Toisaalta kansainvälisessä ympäristössä toimimisen ja luovan ajattelun taidon kehittymisen koulutuksessa opettajat totesivat olevan opiskelijoiden arvioihin verrattuna parempaa, vaikkakin työelämän tärkeyden osalta molempien ryhmien mielipiteiden jakaumat näiden taitojen osalta olivat yhtenevät (liite 1).

3.3 Vuosi sitten valmistuneiden lääkäreiden vastaukset

Vuonna 2005 valmistuneilta lääkäreiltä yksi vuosi valmistumisen jälkeen kerätyt arviot esitetään kuvassa 3. Vastajaat arvioivat tiedekunnan nykyisten opiskelijoiden ja opettajien tapaan yleisten taitojen merkityksen työelämässä keskimäärin suuremmaksi (ka 4,6) kuin mitä koulutus niitä kehittää (ka 3,5). Aineiston keräyksen toteutukseen liittyvistä syistä (esim. likert-asteikko 1-6) johtuen kuvion suora vertailu aikaisemmin esiteltyihin opettajien ja opiskelijoiden vastauksiin ei ole kuitenkaan mahdollista.

Kuva 3. Vuonna 2005 valmistuneiden arviot yleisistä taidoista vuosi valmistumisen jälkeen

Kuvassa esitetään keskiarvoina arviot yleisten taitojen merkityksestä työssä (x-akseli) ja opetuksen niitä kehittävästä vaikutuksesta (y-akseli). 1=erittäin puutteellisesti / ei lainkaan tärkeä..6=erinomaisesti / erittäin tärkeä. Kuvio on jaettu neljään osaan laskemalla kaikkien summamuuttujien keskiarvo kummaltakin akselilta.

Kuten kuva 3 osoittaa ovat vuosi sitten valmistuneiden lääkäreiden vastaukset saman suuntaiset kuin tiedekunnan opiskelijoilla ja opettajilla. *Oman työn hallintaan* liittyvät taidot, kuten teorian soveltaminen käytäntöön, tiedonhankintataidot, ongelmanratkaisukyky, omien rajojen tunnistaminen, itsenäinen työskentelykyky ja eettisyys nähtiin tärkeinä työelämäkompetensseina ja niiden koettiin myös kehittyvän koulutuksessa suhteellisen hyvin (kuva 3). Perusopiskelijoiden tavoin kädentaitojen kehittyminen koulutuksessa koettiin varsin puutteelliseksi suhteessa työelämän tarpeisiin. Lisäksi tutkimustaitojen merkitys työelämässä nähtiin vähäiseksi, joskin niiden koettiin kehittyvän koulutuksen aikana kohtuullisesti (kuvat 1 ja 3).

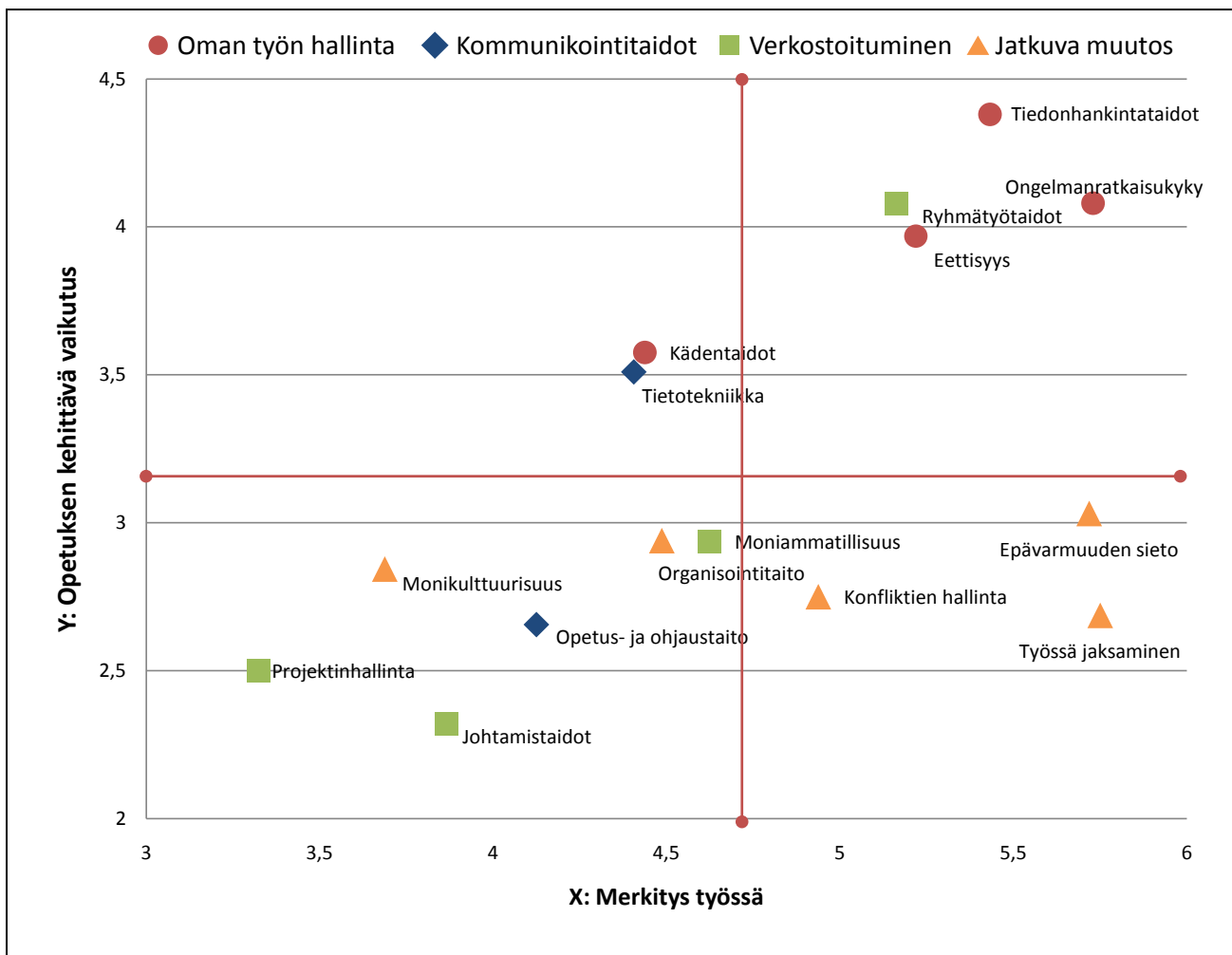
Empatiaa lukuunottamatta, *kommunikaatiotaitoihin* kuuluvien yleisten taitojen merkityksen työelämässä ja koulutuksen niitä kehittävän vaikutuksen vastaajat kokivat suhteellisen vähäiseksi (kuva 3). Varsinkin opetus- ja ohjaustaidot sekä vieraan kielen hallinta nähtiin työelämässä suhteellisen vähämerkityksellisiksi eikä niiden koettu myöskään kehittyvän hyvin koulutuksen aikana (kuva 3).

Verkostoitumisen ryhmään kuuluvissa taidoissa saatiin myöskin hyvin samansuuntainen tulos kuin perusopiskelijoiden ja opettajien vastaavissa arvioissa. Erityisesti terveydenhuollon hallinta ja projektinhallinta sekä myös johtamistaidot koettiin edelleen suhteellisen vähämerkitykselliseksi työelämässä ja koulutuksen niitä kehittävä vaikutus vähäiseksi (kuva 3). Toisaalta ryhmätyötaitojen kehittyminen koulutuksen aikana arvioitiin perusopiskelijoiden tavoin hyväksi. Kollegiaalisuus ja päätöksentekotaito, joiden arvioita ei opiskelijoilta tai opettajilta kysytty, puolestaan nähtiin työelämässä tärkeiksi ja varsinkin kollegiaalisuuden koettiin kehittyvän hyvin peruskoulutuksen aikana (kuva 3).

Peruskoulutusopiskelijoiden tavoin myös vuosi sitten valmistuneet lääkärit kokivat *jatkuvaa muutokseen* (innovatiivisuus ja muutosten hallinta) liittyvät yleiset taidot, varsinkin työssä jaksamisen, epävarmuuden siedon ja organisointitaidon, merkityksen työelämässä tärkeiksi. Samalla he kuitenkin arvioivat koulutuksen kehittävän juuri näitä taitoja, erityisesti työssä jaksamisen taitoa, riittämättömästi (kuva 3). Muidenkin jatkuvan muutokset ryhmään kuuluvien yleisten taitojen koettiin kehittyvän suhteellisen huonosti opetuksen aikana. Opiskelijoiden ja opettajien tavoin kansainvälisessä ympäristössä toimimisen taidon tärkeys koettiin lisäksi työelämässä vähäiseksi (kuva 3).

3.4 Viisi vuotta sitten valmistuneiden lääkäreiden vastaukset

Vuonna 2002 valmistuneiden lääkäreiden vastaukset viisi vuotta valmistumisen jälkeen on esitetty kuvassa 4. Kuten muissakin ryhmissä, tämän vastaajaryhmän arvioissa yleisten taitojen keskimääräinen merkitys työelämässä katsottiin suuremmaksi (ka 4,7) kuin lääketieteen lisensiaatin tutkintokoulutuksen niitä keskimäärin kehittävä vaikutus (ka 3,2).

Kuva 4. Vuonna 2002 valmistuneiden lääkäreiden arviot yleisistä taidoista viisi vuotta valmistumisen jälkeen

Ks. selitys kuva 3.

Viisi vuotta aikaisemmin valmistuneilta lääkäreiltä tiedusteltujen yleisten taitojen lukumäärä oli vähäisempi kuin muilla vastaajaryhmillä. Käytettävissä olevat tulokset ovat kuitenkin samansuuntaisia kuin muilla ryhmillä (kuva 4). Oman työn hallinnan ryhmässä tiedonhankintataidot, ongelmanratkaisukyky ja eettisyys nähtiin työelämän kannalta tarpeellisina taitoina ja niitä peruskoulutuksen koettiin myös kehittävän muita yleisiä taitoja paremmin (kuva 4). Kädentaitojen suhteellinen merkitys työelämässä koettiin nyt vähemmän tärkeänä kuin opiskeluaikana tai pian valmistumisen jälkeen. Toisaalta arviot koulutuksen kädentaitoja edistävästä vaikutuksesta olivat nyt suhteellisesti paremmat kuin pian valmistumisen jälkeen.

Kommunikaatiotaidoista opetus- ja ohjaustaitojen työelämämerkitys jäi, kuten muillakin ryhmillä, arvioissa vähäiseksi (kuva 4). Samoin verkostoitumistaitoihin kuuluvat

johtamistaidot ja projektinhallintataidot koettiin merkitykseltään vähäiseksi työelämässä. Myös koulutuksen niitä kehittävä vaikutus jäi arvioissa suhteellisen huonoksi. Toisaalta ryhmätyötaidot olivat tässä taitoryhmässä vastaajien mielestä tärkeät työelämässä ja niiden koettiin myös kehittyvän hyvin opetuksen aikana (kuva 4). Viisi vuotta sitten valmistuneet näkivät muiden vastaajaryhmien tapaan *jatkuvan muutoksen* ryhmään kuuluvat työssä jaksamisen ja epävarmuuden siedon erittäin tärkeinä työelämätaitoina, joita peruskoulutuksessa huomioidaan suhteellisen huonosti. Organisoitaitaitoa viisi vuotta aikaisemmin valmistuneet lääkärit eivät kuitenkaan nähneet suhteellisesti yhtä tärkeänä työelämätaitona kuin tiedekunnan opettajat, opiskelijat ja vuosi sitten valmistuneet lääkärit (kuva 4).

4 Yleisten taitojen opetuksen käytännön toteutus

Tässä selvityksessä haluttiin myös tietää, miten yleisten taitojen opetus lääketieteen liseniaatin koulutuksessa käytännössä toteutetaan. Sitä selvitettiin lähettämällä opintokokonaisuuksien vastuuhenkilöille lomake, jossa pyydettiin kuvausta siitä, kuinka paljon ja miten yleisiä taitoja opintokokonaisuuksissa opetetaan.

4.1 Yleisten taitojen opetusmäärät

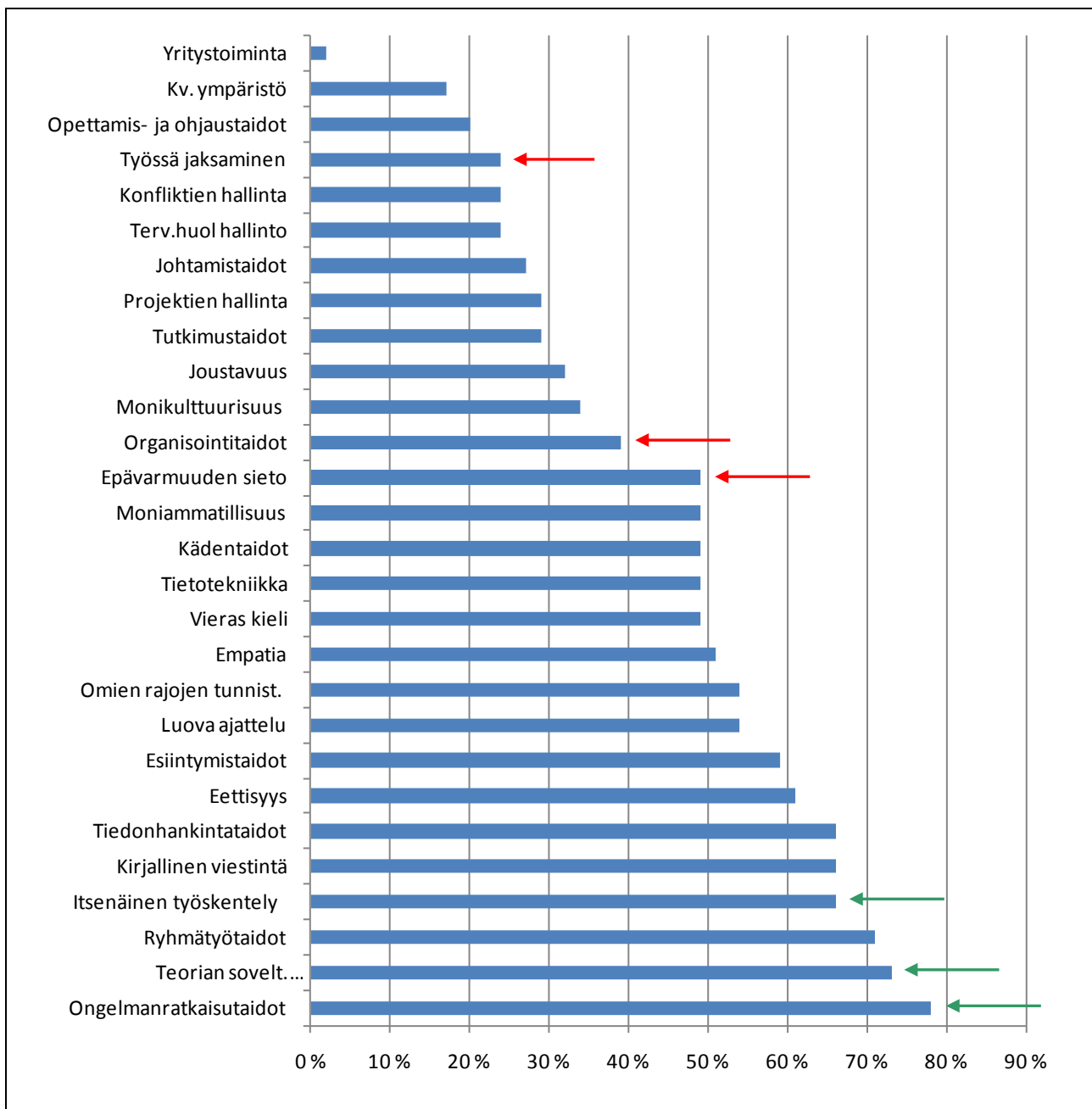
Useimmat vastaajat kokivat mahdottomaksi arvioida tuntimäärällisesti yleisten taitojen opetusta, koska niiden pääsääntöisesti katsottiin sisältyvän opetusohjelmaan ilman erillistä mainintaa. Kuvassa 5 esitetään kuitenkin prosenttijakaumana vastausten mukaiset arviot yleisten taitojen opetuksen määristä lääketieteen peruskoulutuksessa. Arvio perustuu kunkin yleisen taidon prosentuaaliseen osuuteen, joka saatiin laskemalla kuinka monessa opintokokonaisuudessa kaikista vastauksista (n=41, 76% kaikista opintokokonaisuuksista) kutakin taitoa mainittiin opetettavan. Yleisten taitojen opetusmainintojen prosentuaalisen määrän lisäksi kuvioon on lisätty vihreät ja punaiset nuolet havainnollistamaan edellisen luvun tuloksia. Vihreillä nuolilla on merkitty ne yleiset taidot, joita tiedekunnan opiskelijat ja opettajat pitivät tärkeinä tulevan työelämän kannalta ja joita heidän mielestään myös koulutus suhteellisesti parhaiten kehitti (ks. edellinen luku). Nämä keskeiset taidot kuuluivat lähinnä *oman työn hallinnan* ryhmään ja niitä olivat ongelmaratkaisutaidot (78 %:ssa vastauksista), teorian soveltaminen käytäntöön (73 %) ja itsenäinen työskentely (66 %) (kuva 5). Myös tiedonhankintataidot (66%), eettisyys (62%) sekä omien rajojen tunnistaminen (53%) koettiin opiskelijoiden ja

opettajien arvioissa suhteellisen tärkeiksi ja hyvin kehittyviksi koulutuksen aikana (kuvat 1, 2 ja 5). Tulos vahvistaa käsitystä siitä, että näitä tärkeitä oman työn hallinnan taitoja käsitellään opetuksessa myös usein.

Kommunikaatiotaitoihin kuuluvia kirjallisen viestinnän taitoja mainittiin käsiteltävän opetuksessa usein (66%). Muitakin tämän ryhmän taitoja mainittiin käsiteltävän opetuksessa kohtuullisen usein, varsinkin esiintymistaitoja (58%:ssa vastauksista). Työelämän kannalta tärkeäksi koettua empatiaa mainitaan käsiteltävän noin puolessa vastauksista (51%). Toisaalta työelämän kannalta vähemmän tärkeäksi koettua vieraan kielen hallinta mainittiin suhteellisen usein vastauksissa (49%:ssa vastauksista), mutta opettamis- ja ohjaustaidot jäivät vastausten mukaan vain vähäiselle huomiolle (20%) (kuva 5).

Verkostoitumisen ryhmään kuuluvien ryhmätyötaitojen osalta koulutuksen kehittävä vaikutus on tunnistettu (kuvio 1 ja 2) ja määrällisesti niitä arvioitiin käsiteltävän usein koulutuksessa (71%:ssa vastauksista). Lähes puolessa vastauksista mainittiin käsiteltävän moniammatillisuutta koulutuksessa, mutta muiden tämän ryhmän taitojen osuus jäi vähäiseksi, varsinkin yritystoimintaan liittyvä opetus (2%) (kuva 5).

Kuvassa 5 punaisilla nuolilla on puolestaan merkitty ne yleiset taidot, joita tiedekunnan opettajat ja opiskelijat pitivät tärkeinä työelämän kannalta, mutta joiden koettiin kehittyvän riittämättömästi koulutuksen aikana (kuvat 1 ja 2). Tulosten mukaan nämä yleiset taidot kuuluivat lähinnä *jatkuvan muutoksen* alaryhmään. Opintokokonaisuuksien vastuuhenkilöiden ilmoittamien mainintojen vähäinen määrä tämän ryhmän taitojen opetuksesta näyttää osittain selittävän tulosta. Niinpä työssä jaksamista ilmoitettiin käsiteltävän 24 %:ssa vastauksista, ajanhallinta ja organisointitaitoja 39 %:ssa ja epävarmuuden sietoa 49 %:ssa vastauksista. Eniten mainittiin käsiteltävän opetuksessa luovan ajattelun taitoja (53%) (kuva 5). Tuloksia tulkittaessa on kuitenkin syytä huomioida, että mainintojen määrä sinänsä on vain viitteellinen arvio opetuksen käytännön toteutuksesta.

Kuva 5. Yleisten taitojen opetuksen esiintyvyys (mainintojen prosentuaalinen osuus kaikista vastauksista, n=41) opintokokonaisuuksissa.

4.2 Yleisten taitojen opetusmuodot

Opintokokonaisuuksien vastuuhenkilöt kuvasivat vastauslomakkeen avoimissa osioissa myös yleisten taitojen opetuksen käytännön toteutuksen muotoja. Näitä tuloksia lähdettiin analysoimaan aineistolähtöisesti. Aineistosta päätettiin muodostaa kuusi eri luokkaa, jotka kuvaavat niitä tapoja, joilla yleisiä taitoja opetetaan:

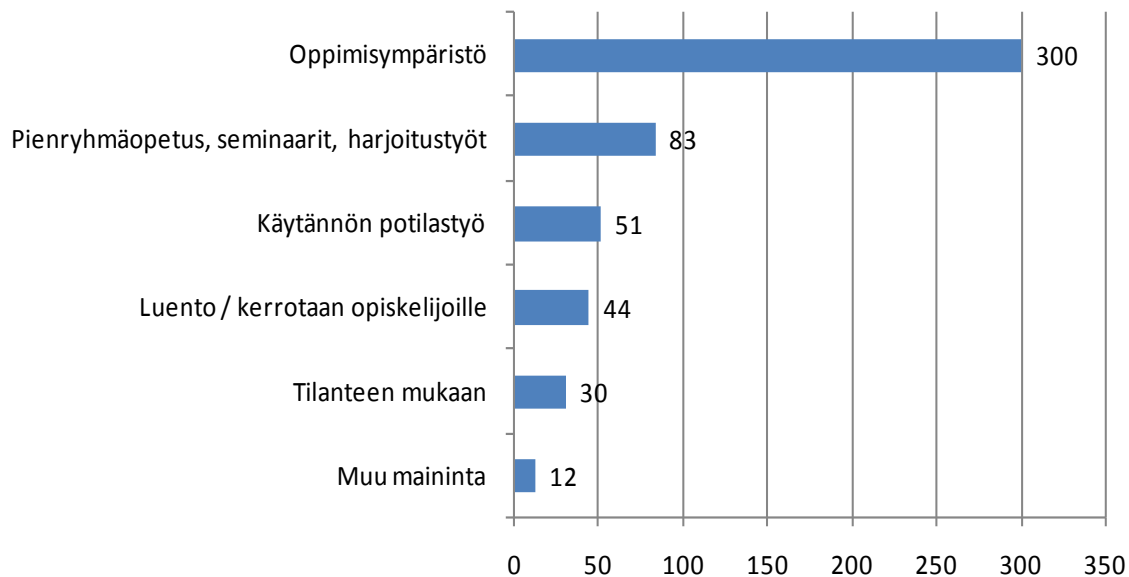
1. Oppimisympäristö kehittää yleisiä taitoja, mutta ne eivät ole suoran opetuksen kohteena (esimerkiksi valittu opetusmenetelmä, tenttimuoto, oppikirjat, opettajan esimerkki tai yliopisto-opiskelu yleensä)
2. Yleisiä taitoja harjoitellaan pienryhmäopetuksessa, harjoitustöissä tai seminaareissa.
3. Yleisiä taitoja harjoitellaan käytännön potilastyössä.
4. Yleisistä taidoista luennoidaan tai niistä kerrotaan opiskelijoille.
5. Yleisiä taitoja opetetaan tilanteen mukaan (opetustilanne nostaa esiin tarpeen käsitellä yleistä taitoa esim. potilastapaukset)
6. Muu maininta

Lopullisessa vastausten sijoittamisessa luokkiin jouduttiin tekemään tulkintaa. Yksi vastaus voitiin myös sijoittaa useampaan luokkaa, jos opintokokonaisuudessa opetettiin jotain yleistä taitoa esimerkiksi sekä luennoilla että pienryhmäopetuksessa. Alla on esimerkki vastauksesta joka sijoitettiin sekä luokkaan 2 ”pienryhmäopetus, harjoitustyöt tai seminaarit” että luokkaan 3. ”käytännön potilastyö”.

K: Itsenäinen työskentely opetuksessa?

V: Juonnekäynnit terveyskeskuksissa, yhteisseminaarit: Oman potilastapauksen tutkinta ja tapausselostuksen laadinta itsenäisesti, palaute yhdysopettajalta ja seminaarissa (Juonneopetus; C1-C2).

Yhteensä eri luokkiin oli tuli kuvauksia 510 ja niiden jakauma on esitetty kuvassa 6.

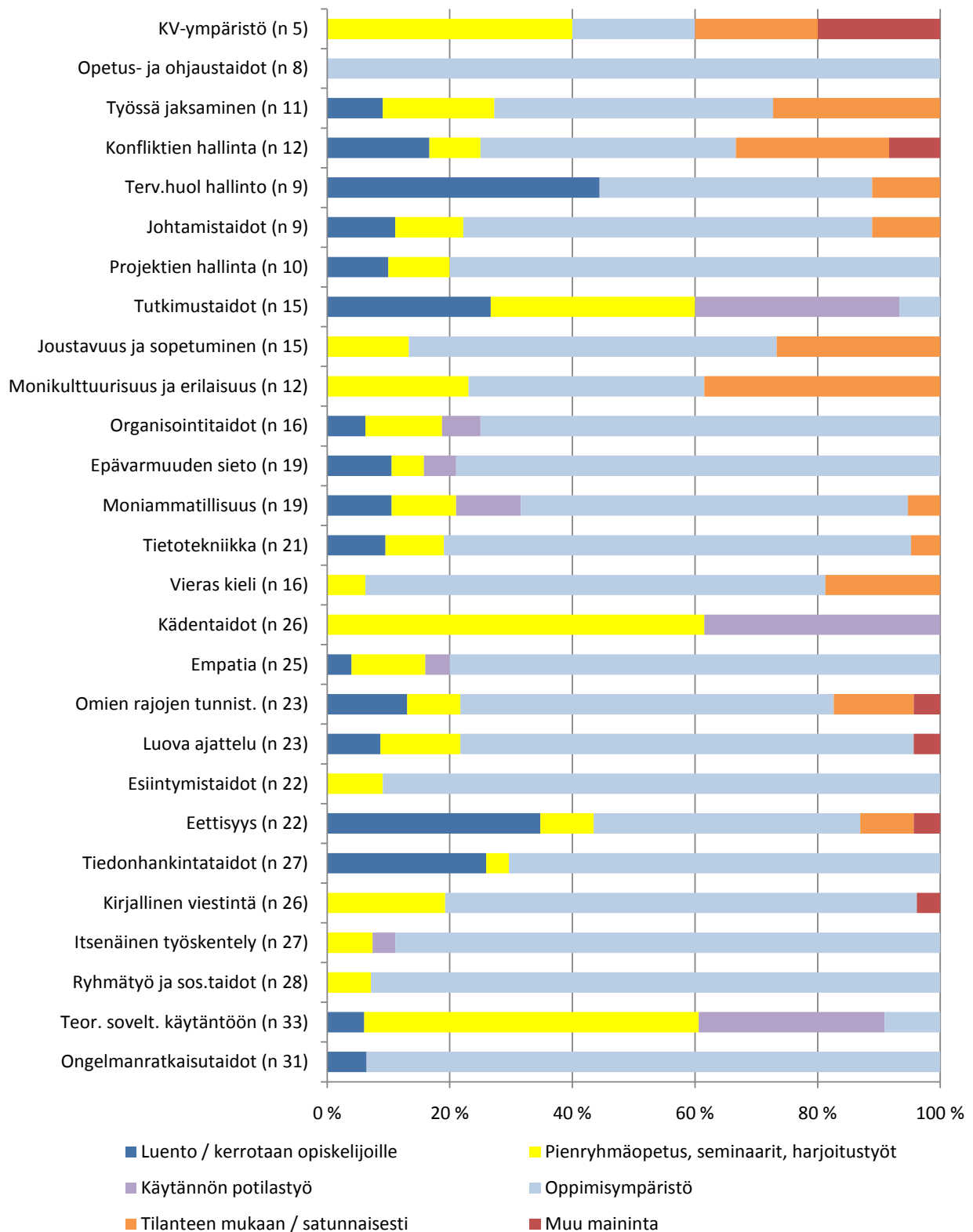

Kuva 6. Yleisten taitojen opetuksen jakautuminen (kuvausten lukumäärä) opetusmuotojen välillä

Kuvasta 7 nähdään miten eri ilmoitettut opetusmuodot jakautuivat prosentuaalisesti kunkin yleisen taidon kohdalla. Kuvassa on myös ilmoitettu kuinka monta mainintaa kunkin yleisen taidon kohdalle tuli. On huomioitava, että opintokokonaisuuksissa saatettiin ilmoittaa opetettavan jotain yleistä taitoa useammalla kuin yhdellä tavalla.

4.2.1 Oppimisympäristö yleisten taitojen kehittäjänä

Valtaosa (59%) vastauksista sijoitettiin luokkaan 1, eli oppiaineen käyttämän oppimisympäristön tai siihen liittyvien tekijöiden katsottiin kehittävän yleisiä taitoja (kuva 6). Luokkaan sijoitetuista vastauksista ei käynyt ilmi, missä määrin yleiset taidot sinänsä olivat opetuksessa huomion kohteena vai kohdistuiko huomio niihin ainoastaan yliopisto-opiskelun sivutuotteena. Esimerkiksi valittujen harjoitustöiden ja pienryhmämuotoisten opetusmenetelmien katsottiin kehittävän yleisiä taitoja, vaikka niitä ei erikseen korosteta opetustilanteissa. Vastausten sijoittuminen tähän luokkaan oli odotettavaa, sillä lääketieteen opiskelu sisältää paljon juuri pienryhmäopetusta, jonka voidaan jo opetusmuotona ajatella kehittävän myös ryhmätöitä. Samoin esimerkiksi yliopisto-opiskeluun kuuluvien laajojen opintokokonaisuuksien voidaan ajatella kehittävän myös organisointi- ja ajankäyttötaitoja. Kuten kuva 7 havainnollista, oppimisympäristön katsottiin kehittävän lähes kaikkia kyselyn kohteina olleita yleisiä taitoja, kädentaitoja lukuunottamatta. Opetus- ja ohjaustaitojen opetus puolestaan sijoittui tässä kyselyssä

Kuva 7. Opintokokonaisuuksien (n=41) ilmoittamien yleisten taitojen opetusmuotojen prosentuaalinen jakauma. Kuviossa on myös esitetty mainintojen lukumäärä kunkin yleisen taidon kohdalla.

kokonaan tähän luokkaan. Lisäksi seuraavien yleisten taitojen opetus arvioitiin tapahtuvan lähes kokonaan oppimisympäristön ja siihen liittyvien tekijöiden välityksellä: ongelmanratkaisutaidot (94 %:sti), ryhmätyötaidot (93 %), esiintymistaidot (90 %) sekä kyky itsenäiseen työskentelyyn (88 %) (kuva 7). Myös seuraavien yleisten taitojen opetuksen arvioitiin tapahtuvan erittäin usein oppimisympäristöjen välityksellä: empatia ja ihmisen kohtaaminen (80 %), projektien hallinta (80 %), epävarmuuden sieto (79 %), kirjallinen viestintä (77 %), tietotekniikka (77 %), organisointitaidot (75 %) vieraan kielen hallinta (75 %), luova ajattelu (73 %), tiedonhankintataidot (70 %), johtamistaidot (67 %), moniammatillisuus (63 %), tutkimustaidot (66 %) omien rajojen tunnistaminen ja avun pyytäminen (61 %) sekä joustavuus ja sopeutuminen (60 %) (kuva 7).

Esimerkkejä ryhmään luokitelluista vastauksista:

K: Ryhmätyötaidot ja sosiaaliset taidot opetuksessa

V: Farmakologian ryhmätyöt, Terveystiedon edistämisen ryhmätyöt: Farmakologian ryhmätyössä aiheen käsittely perustuu ryhmätyöhön. Terveystiedon edistämisen koko hankkeen suunnittelu ja toteutus tapahtuu ryhmätyönä. (Sairauksien ehkäisy ja hoito-opintokokonaisuus; C4)

K: Ajankäyttö ja organisointitaidot opetuksessa

V: Opintokokonaisuus. Laaja kokonaisuus välitunteineen. (Terve ja sairas ihminen-opintokokonaisuus; C4)

K: Opetus- ja ohjaustaidot

V: Potilaiden esittely kierroilla, teemaviikoilla tapahtuva esiintyminen muille kurssilaisille. (Diagnostiikka ja hoito-opintokokonaisuus; C12)

K: Kyky itsenäiseen työskentelyyn

V: Kirjoitelman laatiminen. (Lääketieteellinen suomi; C3)

4.2.2 Yleiset taidot pienryhmäopetuksessa, seminaareissa ja harjoitustöissä

Toiseksi eniten mainintoja (16%) sijoittui luokkaan 2, jossa yleisiä taitoja käsiteltiin pienryhmissä, seminaareissa tai harjoitustöissä (kuva 6). Tähän luokkaan sijoitettiin vain vastaukset, jotka osoittivat, että yleinen taito oli selkeästi opetuksen kohteena. Opintokokonaisuuksien vastuuhenkilöiden arvioiden mukaan ohjaus- ja opetustaitoa

sekä ongelmanratkaisutaitoa lukuun ottamatta kaikkia muita yleisiä taitoja käsitellään pienryhmämuotoisessa opetuksessa ainakin jossain määrin. Kädentaitoja opetetaan yleisistä taidoista useimmiten (61 %) pienryhmissä, seminaareissa ja harjoitustöissä. Myös teorian soveltamista käytäntöön (55 %) sekä vähäisemmässä määrin kansainvälisessä ympäristössä toimimista (40 %) ja tutkimustaitoja (33 %) käsitellään pienryhmäopetuksen, seminaarien tai harjoitustöiden yhteydessä (kuva 7).

Esimerkkejä ryhmään luokitelluista vastauksista:

K: kädentaidot opetuksessa

V: veritestausharjoitustyö, näytteenoton harjoittelu (Laboratoriolääketiede; C5)

K: Tutkimustaidot

V: Tieteellisten tutkimuksien tulkintaan perehdytään referoimalla julkaisuja pienryhmissä. (Naistentaudit, synnytykset ja perinnöllisyyslääketiede; C9/C10)

K: Kirjallisen viestinnän opetus

V: ”Ryhmätyö. Sisältyy lääkärintodistusten laadintaharjoitukseen” (Lääkäriin toimen harjoittaminen ja siihen liittyvä sosiaaliturva; C8)

4.2.3 Yleisten taitojen osuus käytännön potilastyön opetuksessa

Käytännön potilastyöhön liittyviksi luokiteltiin (luokka 3) 10 % maininnoista (kuva 6). Vastausten mukaan prosentuaalisesti eniten potilastyössä opetettiin kädentaitoja (38 %), tutkimustaitoja (33 %) ja teorian soveltamista käytäntöön (30 %). Lisäksi empatiaa, itsenäistä työskentelyä, organisointitaitoa, moniammatillisuutta ja epävarmuuden sietoa käsitellään vähäisessä määrin potilastyöskentelyn yhteydessä (kuva 7). Vaikka todennäköisesti useat muutkin yleiset taidot, kuten omien rajojen tunnistaminen ja avun pyytäminen sekä opetus- ja ohjaustaidot, kehittyvät opiskeluun sisältyvän potilastyön yhteydessä, tämä ei suoraan ilmennyt vastauksista ja siksi ne usein luokiteltiin ensimmäiseen ryhmään.

Esimerkkejä luokkaan sijoitetusta vastauksista:

K: Ihmisen kohtaaminen ja empatia

V: Osasto- ja poliklinikkapotilaan tutkimistilanteissa harjoitellaan lapsen ja hänen vanhempansa empaattista kohtaamista. (Lastenneurologia; C10)

K: Kädentaitojen opetus

V: Pienryhmäopetus leikkaussalissa. (Anestesiologia ja tehohoito; C7)

K: Moniammatillisuuden opetus

Opiskelijat tutustuvat opetusjakson aikana fysioterapeutin, toimintaterapeutin ja lastenneurologin joihinkin työmenetelmiin. (Lastenneurologia; C10).

4.2.4 Yleiset taidot osana luento-opetusta

Vastauksista 9 % sijoittui luento-opetus luokkaan (luokka 4). Tällöin opiskelijoille suoraan opetetaan tai kerrotaan luentojen yhteydessä yleisistä taidoista (kuva 6). Esimerkiksi tiedonhankintataidoista on opiskelijoille järjestetty kokonainen kurssi ja samoin kokonaisia opintojaksoja pidetään vieraan kielen opetuksesta. Useita kysytyjä yleisiä taitoja käsitellään myös luento-opetuksen aikana. Esim. terveydenhuollon hallinnon opetuksesta lähes puolet, eli 44 % tapahtuu luennoilla, eettisyyden kohdalla vastaava luku on 37 % ja lisäksi tutkimustaitojen (27 %) ja tiedonhankintataitojen (26 %) opetuksesta noin neljäsosa tapahtuu luennoilla (kuva 7).

Esimerkkejä luokkaan sijoitetusta vastauksista:

K: Tiedonhankintaidot

V: Koko opintojakso aiheesta (Tiedonhankintataitojen opetus; C1)

K: Eettisyys

V: Luento ihmistutkimuksen etiikasta, myös muussa farmakologian opetuksessa sivutaan lääkkeiden tutkimisen ja käytön etiikkaa. Terveiden edistämisen hankkeen toteutuksessa huomioidaan eettiset näkökohdat. (Sairauksien ehkäisy ja hoito-opintokokonaisuus; C4)

K: Tutkimustaidot

V: Luennoilla annetaan valmiudet kemikaalien, laboratoriokaasujen ja laboratoriojätteiden käsittelyyn. Sähkö- ja paloturvallisuus kuuluvat myös luentoihin. (Laboratorioturvallisuus-opintojakso; C1)

4.2.5 Yleisten taitojen opetus tilanteen mukaan

Tilanteen mukaan yleisiä taitoja opetettavaksi (luokka 5) sijoitettiin 6 % vastauksista (kuva 6). Näissä tapauksissa yleiset taidot otetaan mukaan opetukseen, mikäli opetuksessa tulee vastaan tilanteita, jotka sitä edellyttävät. Esimerkkinä mainittiin mm. se, että kansainvälisessä ympäristössä toimimisen kysymyksiä käsitellään usein silloin kun potilas on toisesta kulttuurista. Vastausten mukaan eniten tilanteen mukaan opetetaan jatkuvan muutoksen ryhmään sijoittuvia taitoja, kuten monikulttuurisuutta ja erilaisuutta (41 %), työssä jaksamista (27 %), joustavuutta ja sopeutumista (27 %) sekä konfliktien hallintaa (25 %).

Esimerkkejä luokkaan sijoitetusta vastauksista:

K: monikulttuurisuus ja erilaisuus

V: Terveystieteen edistämisen ryhmätyöt. Kohdejoukkona ajoittain mm. maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. (Sairauksien ehkäisy ja hoito-opintokokonaisuus; C4)

K: Työssä jaksaminen

V: Keskustelut ryhmässä tai yksityisesti, kun vaikeuksia esiintyy. (Naistentaudit ja synnytykset sekä perinnöllisyyslääketiede; C9)

4.2.6. Muu maininta

Luokittelemattomia vastauksia jäi aineistoon 2%. Nämä olivat yleensä niin niukkoja vastauksia, ettei niitä voitu sijoittaa edellä kuvattuihin luokkiin.

5 Yhteenveto

Tämän selvityksen tavoitteena oli tutkia lääketieteen lisensiaattitutkinnon koulutuksessa käsiteltävien yleisten taitojen kehittymistä koulutuksen aikana ja taitojen merkitystä työelämässä sekä selvittää näiden taitojen opetuksen määrää ja muotoa. Tiedekunnan opiskelijoilta ja opettajilta sekä vuosi ja viisi vuotta aikaisemmin valmistuneilta lääkäreiltä saatiin arviot siitä kuinka lääketieteen peruskoulutus heidän mielestään kehitti yleisiä taitoja ja vastaavasti mikä oli niiden koettu merkitys työelämässä. Vaikka näin saatujen tulosten suora vertailu ei ollut mahdollista aineistonkeruussa käytettyjen lomakkeiden erilaisuuden takia, eri vastaajaryhmien vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia ja toisiaan täydentäviä. Tämä tukee myös selvityksen luotettavuutta ja tutkimuksesta tehtyjä loppupäätelmiä.

Kaikki vastaajaryhmät kokivat, että yleisten taitojen merkitys työelämässä on suhteellisesti suurempi kuin niiden koettu keskimääräinen kehittyminen koulutuksen aikana. Rinteen (1998,18) mukaan akateemisen pätevyyden ja työtehtävien vaatimusten välinen kuilu on korkeakoulutukselle tyypillistä. Tämä koettu epätasapaino on hyvä muistaa pohdittaessa kaikkien yleisten taitojen asemaa lääketieteen lisensiaatin tutkinnon opetussuunnitelmissa. Toisaalta aikaisemmin on Turun yliopiston opiskelijoiden työhön sijoittumisseurannassa todettu, että oikeustieteilijöistä ja lääketieteilijöistä lähes kaksi kolmasosaa kokee voimakkaasti koulutuksen antaneen riittävät valmiudet alalla työskentelyyn (Siitonen 2006). Kaikilla korkeakoulualoilla koulutuksen antamat valmiudet toimia alan työtehtävissä koetaan lisäksi sitä paremmiksi, mitä enemmän aikaa valmistumisesta on kulunut. Tämän muutoksen on puolestaan arvioitu liittyvän siihen, että valmiuksia arvioidaan objektiivisemmin työelämän myöhäisemmässä vaiheessa (Siitonen 2006). Tämänsuuntaisia havaintoja, esim. kädentaitojen ja tietotekniikan hallinnan osalta, voidaan tehdä myös selvityksemme tulosten perusteella, joskin aineiston kokoon ja keräykseen liittyvät ongelmat rajoittavat lopullisten päätelmien tekoa.

Tässä selvityksessä kerättiin myös opintokokonaisuuksien vastuuhenkilöiltä arviot yleisten taitojen opetuksen määristä ja muodoista koulutuksen eri vaiheissa. Vastuuhenkilöille lähetetyillä avoimilla kyselylomakkeilla ei kuitenkaan ollut mahdollista saada tarkkaa tietoa siitä, kuinka paljon yleisiä taitoja tuntimääräisesti opetetaan. Tämä selittyy sillä tosiseikalla, että yleiset taidot eivät aina ole suoraan opetuksen keskiössä, vaan niiden katsotaan kehittyvän opetussisältöjen ja valittujen opetusmuotojen ohessa. Maininnat yleisten taitojen opetuksesta kussakin opintokokonaisuudessa antoivat

kuitenkin viitteitä taitojen opetuksen esiintyvyydestä koko koulutuksessa. Tulosten mukaan niitä yleisiä taitoja, joiden opetukseen oltiin eri vastaajaryhmissä tyytyväisimpiä (hyväksi koettu koulutuksen kehittävä vaikutus) myös käsiteltiin opetuksessa opintokokonaisuuksien vastuuhenkilöiden mainintojen mukaan suhteellisen usein. Vaikka tulokset ovat lähinnä suuntaa antavia yleisten taitojen opetuksen laajuudesta ja muodoista, ne ovat kuitenkin sopusoinnussa aikaisempiin havaintoihin yleisten taitojen opetuksesta lääkärikoulutuksessa ja siten niiden voidaan katsoa antavan hyvän kuvan näiden taitojen opetuksen tämänhetkisestä tilanteesta.

Vastausten perusteella yleisiä taitoja koettiin opetettavan hyvinkin erimuotoisesti, useimmiten kuitenkin välillisesti oppimisympäristöön liittyvien tekijöiden kautta, ilman että ne ovat suoraan opetuksen kohteena. Opetusmuodon ja arvioitujen opetuksen yleisiä taitoja kehittävä vaikutuksen välillä sen sijaan ei havaittu suoraa yhteyttä eikä opetuksen arvioitu kehittävä vaikutus näytä edellyttävän suoraa kontaktiopettamista. Niinpä esim. koulutuksessa usein käsiteltävien ja hyvin kehittyviksi koettujen ongelmanratkaisutaitojen opetuksesta 94 % ja itsenäisen työskentelyn opetuksesta 88 % arvioitiin tapahtuvan oppimisympäristön välityksellä. Vastaavasti vähäisiksi opetusmääriltään havaituissa ja huonosti koulutuksen aikana kehittyvissä taidoissa, kuten työssä jaksaminen, organisointitaidot ja epävarmuuden sieto, opetuksessa näytti korostuvan samoin oppimisympäristön välityksellä tapahtuva oppiminen. Onkin ilmeistä, että yleisiä taitoja voidaan yliopistokoulutuksessa opettaa usealla eri tavalla (Lehtinen E, 2004). Osa yleisistä taidoista, esim. vieraat kielet, sopii hyvin erillisinä sisältöinä opetettavaksi, osa (esim. tutkimustaidot) opitaan parhaiten integroituna oman alan sisällöllisiin opintoihin ja osan oppiminen tapahtuu puolestaan hyvin, kun ne liittyvät päivittäisiin työskentelytapoihin (esim. tietotekniset taidot ja informaation haku) (Lehtinen E, 2004).

Oman työn hallinta

Peruskoulutusopiskelijoiden vastauksissa oman työn hallintaan liittyvät taidot todettiin, tutkimustaitoja lukuunottamatta, tärkeiksi työelämässä. Lisäksi niiden koettiin kehittyvän lääketieteen peruskoulutuksessa suhteellisen hyvin. Opettajien sekä vuosi ja viisi vuotta aikaisemmin valmistuneiden lääkäreiden arviot oman työn hallintataitojen tärkeydestä työelämässä ja niiden kehittymisestä koulutuksen aikana olivat hyvin samansuuntaiset

kuin lääketieteen opiskelijoilla. Vain kädentaidot kehittyivät opiskelijoiden ja valmiiden lääkärien arvioiden mukaan koulutuksessa muita tämän ryhmän taitoja huonommin. Tuloksemme osoittavatkin, että keskeisten lääkärin työhön liittyvien taitojen sekä lääkärin toiminnan kannalta tärkeän etiikan teoreettisen pohjan luomisessa koulutuksen katsottiin onnistuneen tiedekunnassamme suhteellisen hyvin. Oman työn hallinnan taitoja opetetaan suhteellisen usein koulutuksen aikana, vain kädentaitojen ja tutkimustaitojen arvioitu opetusmäärä jäi hieman vähäisemmäksi. Kun ongelmanratkaisutaitojen, itsenäisen työskentelyn, tiedonhankintataitojen, omien rajojen tunnistamisen ja osittain eettisyyden opetuksessa oppimisympäristö oli tärkeä tekijä, pienryhmäopetus ja potilastyö olivat keskeiset opetusmuodot teorian käytäntöön soveltamisen, kädentaitojen ja osittain myös tutkimustaitojen oppimisessa.

Huomionarvoista tuloksissamme on se, että oman työn hallintataidoista kädentaidot koettiin peruskoulutuksen aikana suhteellisesti huonoimmin kehittyviksi taidoiksi. Arviot koulutuksen näitä taitoja kehittävästä vaikutuksesta olivat aineistossamme huonoimmat pian valmistumisen jälkeen, mutta näyttivät paranevan lääkärityön myöhäisemmässä vaiheessa. Vaikka kädentaitoja selvityksessämme arvioitiin opetettavan kohtuullisen usein, on aikaisemmin osoitettu, että valmistuvien lääketieteen opiskelijoiden toimenpidetaidot ovat usein riittämättömät (Niemi-Murola ym., 2008). Havaintomme vahvistavat näitä löydöksiä ja korostavat käytännön taitojen ja myös tutkimustaitojen harjoittamisen tärkeyttä lääketieteen peruskoulutusohjelmassa. Tulostemme mukaisesti tämä koulutuksen tehostaminen tulisi kohdentaa pienryhmissä ja potilastyössä tapahtuvaan opetukseen. Lisäksi olisi tärkeää, että näiden taitojen oppimista mitattaisiin säännöllisesti koulutuksen aikana (Niemi-Murola ym., 2008).

Kommunikaatio

Perusopiskelijat, opettajat ja vuosi sekä viisi vuotta aikaisemmin valmistuneet lääkärit arvioivat kommunikaatiotaitojen työelämätärkeyden, empatiaa ja potilaan kohtaamista lukuunottamatta, vain keskinkertaiseksi ja erityisesti opetus- ja ohjaustaitojen sekä vieraan kielen hallinnan osalta jopa suhteellisen vähäiseksi. Koulutuksen kommunikointitaitoja kehittävä vaikutus koettiin samoin vain keskinkertaiseksi ja varsinkin opetus- ja ohjaustaitojen osalta suhteellisen huonoksi. Tulostemme mukaan kommunikaatiotaidoista eniten lääkärikoulutuksessa käsitellään kirjallista viestintää ja esiintymistaitoja ja kohtuullisen paljon myös muita kommunikaatiotaitoja, paitsi juuri

opettamis- ja ohjaustaitoja. Lääkäriin velvollisuutena on kuitenkin myös opettaa ja ohjata, varsinkin lääkäriopiskelijoita ja nuorempia kollegoita (SLL 2005) ja siksi opetus- ja ohjaustaitojen perusteita tulisi opettaa lisääntyvässä määrin jo peruskoulutuksen aikana (Hyppölä ym., 2006). Toisaalta työelämässä tärkeäksi koetun empatiataidon kehittyminen peruskoulutuksessa koettiin vain keskinkertaiseksi. Empatian kehittymistä on toisaalta vaikea määrittää ja itse asiassa vain potilaiden kokemukset opiskelijan tai lääkärin empaattisuudesta antavat luotettavaa ja objektiivista tietoa (Stepien&Baernstein 2006).

Selvityksemme havainnot vahvistavat Turun yliopistosta valmistuneille opiskelijoille tehtyjen seurantatutkimusten tuloksia, joissa kommunikaatiotaitojen kehittyminen yliopisto-opetuksessa koettiin keskinkertaiseksi (Korhonen,Sainio 2006). Lääketieteen opiskelijat ja valmiit lääkärit ovat samoin kiinnittäneet huomiota vuorovaikutustaitojen riittämättömään määrään koulutuksessa (Patja ym., 1998; Hyppölä ym., 2006). Vaikka selvityksessämme opettajien arviot kommunikaatiotaitojen kehittymisestä koulutuksen aikana olivat paremmat kuin opiskelijoilla, erityisesti lääkärin työssä nämä taidot ovat kuitenkin keskeisiä ja siksi niiden aktiiviseen ja monipuoliseen kehittämiseen ja kouluttamiseen perusopetuksen aikana tulisi kiinnittää nykyistä enemmän huomiota. Tutkimuksessamme saatujen arvioiden mukaan erityisesti oppimisympäristöllä näyttäisi olevan keskeinen merkitys kommunikaatiotaitojen, varsinkin opettamis- ja ohjaustaitojen, kehittämisessä peruskoulutuksen aikana ja siksi myös oppimisympäristön valintaan tulisi kommunikaatiotaitojen opetuksen suunnittelussa kiinnittää nykyistä enemmän huomiota.

Verkostoituminen

Verkostoitumiseen kuuluvista taidoista useat, erityisesti projektinhallintataidot, terveydenhuollon hallintotaidot ja johtamistaidot koettiin perusopiskelijoiden, opettajien ja valmistuneiden lääkäreiden arvioissa vähämerkityksellisiksi työelämässä ja niiden kehittyminen koulutuksen aikana, ryhmätyötaitoja lukuunottamatta, nähtiin samoin suhteellisen vähäiseksi. Ryhmätyötaitojen koettiin puolestaan kaikkien ryhmien, erityisesti opiskelijoiden, mielestä kehittyvän suhteellisen hyvin koulutusvaiheessa ja toisin kuin muita verkostoitumistaitoja ryhmätyötaitoja myös arvioitiin käsiteltävän koulutuksessa merkittävän usein. Samankaltaisia tuloksia on aikaisemmin raportoitu perusterveydenhuollon lääkäreille tehdyssä kyselyssä (Hyppölä ym., 2006). Huomionarvoista on myös se, että äskettäin valmistuneet lääkärit arvioivat

selvityksessämme lääkärin työn perusarvoihin kuuluva kollegiaalisuuden kehittyneen hyvin peruskoulutuksen aikana (SLL 2005).

Tutkimuksemme tulokset vahvistavat aikaisemmin esitettyjä arvioita siitä, että lääkärin peruskoulutuksessa annettava hallinnon ja johtamisen koulutus on riittämätöntä (Hyppölä ym., 2006). Selvää tarvetta koulutuksen tehostamiseen siis on. Havaintojemme perusteella oppimisympäristön merkitykseen tulisi tällöin kiinnittää erityishuomiota.

Jatkuva muutos

Useat jatkuvan muutoksen (innovatiivisuus ja muutosten hallinta) ryhmään sijoittuivat taidot, erityisesti ajanhallinta ja organisointitaito, epävarmuuden sieto ja työssä jaksaminen, koettiin työelämän kannalta tärkeiksi, mutta toisaalta kaikkien vastaajaryhmien mielestä tämän ryhmän taidot kehittyivät koulutuksessa suhteellisen tai erittäin huonosti. Ajanhallinnan osalta tämä tulos saa tukea Kivisen ym. (2002, 63-66) tutkimuksesta, jossa 65 % tutkimukseen vastanneista maistereista arvioi, että heiltä edellytetään parempaa ajankäyttöä projektien ja muiden työtehtävien suunnittelussa kuin mihin he valmistumishetkellä pystyivät. Turun yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa tehty selvitys osoittaa samoin, että vaikka opiskelijat tuntevat saavansa ohjausta riittävästi yleiseen opintojen suunnitteluun ja toteuttamiseen, ajankäyttöä ja sen hallintaa ei ohjauksessa käsitellä riittävästi (Jokilampi & Loimaranta 2008).

Työssä jaksamiseen liittyvä koulutuksen ja työelämän välinen epätasapaino näytti korostuvan erityisesti tiedekunnan nykyisten opiskelijoiden ja vuosi sitten valmistuneiden lääkäreiden vastauksissa. Aikaisempiin tutkimustuloksiin sopien (Töyry ym., 2002), erityisesti nuoret vastavalmistuneet lääkärit aineistossamme kokivat koulutuksen antavan työssä jaksamiseen vain huonosti valmiuksia. Huomionarvoista on myös, että tulostemme mukaan ajanhallinnan, epävarmuuden siedon ja työssä jaksamisen taitoja arvioitiin käsiteltävän useimmiten vain tilanteen mukaan tai satunnaisesti ja että oppimisympäristöllä oli myös keskeinen merkitys taitojen käsittelyssä. Lääkärin peruskoulutukseen tulisikin sisällyttää nykyistä enemmän oman työn hallintaan ja ajankäytön suunnitteluun kohdistettua opetusta. Toisaalta koska esim. työuupumuksen syntyyn vaikuttavat henkilökohtaisten seikkojen lisäksi myös ympäristön tekijät, ei pelkästään koulutuksen keinoin ole mahdollista tehdä lääketieteen opiskelijoista tai

nuorista lääkäreistä parempia työssä jaksajia, vaan tarvitaan myös muuntasoisia toimenpiteitä (Töyry ym., 2002).

Loppupäätelmä

Tiedekunnan opiskelijat, opettajat ja valmistuneet lääkärit kokivat yleisten taitojen merkityksen työelämässä keskimäärin tärkeämmäksi kuin mitä koulutus niitä kehitti. Oman työn hallintataitoja koettiin opetettavan suhteellisen usein ja niiden arvioitiin myös kehittyvän hyvin koulutuksen aikana. Vain kädentaitojen kehittämisessä jäi parantamisen varaa. Kommunikaatiotaitojen työelämätärkeys ja kehittyminen koulutuksessa arvioitiin yleisesti, empatiaa lukuunottamatta, vain keskinkertaisiksi. Erityisesti opetus- ja ohjaustaitojen määrä ja kehittyminen koulutuksessa sekä työelämätärkeys arvioitiin kuitenkin vähäiseksi. Verkostoitumistaidot todettiin, ryhmätyötaitoja lukuunottamatta, vähämerkityksellisiksi työelämässä ja niiden kehittyminen ja määrä koulutuksessa arvioitiin vähäiseksi. Jatkuvan muutoksen taidoista ajanhallinta ja organisointitaidot, epävarmuuden sieto sekä työssä jaksaminen koettiin yleisesti merkityksellisiksi työelämässä, mutta selvästi liian huonosti kehittyviksi koulutuksessa. Yleisten taitojen arvioituilla opetuksen määrillä näytti olevan selvä yhteys näiden taitojen kehitysarvioihin peruskoulutuksen aikana. Yleisten taitojen opetusmuotoina katsottiin useimmiten olevan taitoja edistävän oppimisympäristön. Pienryhmämuotoinen opetus oli myös kohtuullisen usein käytetty yleisten taitojen koulutuksen muoto. Opetusmuodon ja arvioitujen opetuksen yleisiä taitoja kehittävän vaikutuksen välillä ei havaittu suoraa yhteyttä eikä opetuksen arvioitu kehittävä vaikutus näytä edellyttävän suoraa kontaktiopettamista. Nämä selvityksessämme havaitut trendit ja erot eri yleisten taitojen opetuksessa ja työelämä merkityksessä antavat hyvän pohjan lääketieteellisen koulutuksen jatkosuunnittelulle ja laatutyölle.

Lähteet

Carver, E. 2006. Humanisti valmis työelämään. Oppiaineiden ja työnantajien näkökulmia työelämävalmiuksien kehittämiseen humanistisessa reaaliainekoulutuksessa. Turun yliopiston humanistinen tiedekunta ja Turun yliopiston ura- ja rekrytointipalvelut.

Glasziou, P. 2007. How can we prepare students for the information flood? Lecture in Association for Medical Education in Europe Conference, Trondheim, Norway, 25.-29.8.2007.

Hyppölä, H., Kumpusalo, E., Halila, H., Mattila, K., Vänskä, J., Kujala, S., Virjo, P. & Isokoski, M. 2006. Ovatko Lääkärien arvioinnit peruskoulutuksestaan muuttuneet 15 vuoden aikana? Suomen Lääkärilehti 61: 1245-1250.

Heijke, H., Meng, C. & Ris, C. 2003. Fitting to the Job: The Role of generic and Vocational Competencies in Adjustment and Performance. Labour Economics 10, 215-229.

Jokilampi, A. & Loimaranta, V. 2008. Lääketieteen opiskelijoiden opiskeluun käyttämä aika ja opiskelutavat. Kasvatustieteen proseminaari työ. Turku: avoin yliopisto.

Kivinen, O., Nurmi, J. & Kanervo, O. 2002. Maisteriopista työuralle. Suomalaiset korkeakoulutetut eurooppalaisessa vertailussa. Opetusministeriö: Koulutus- ja tiedepolitiikan osaston julkaisusarja 94.

Korhonen, P. & Sainio, J. 2006. Viisi vuotta työelämässä. Monialayliopistoista vuonna 2000 valmistuneiden sijoittuminen työmarkkinoille.

<http://www.aarresaari.net/pdf/UraraporttiNetti.pdf>

Lehtinen, E. 2004. Yleiset taidot ja uusi tutkintorakenne.

<http://www.uta.fi/itpeda/esitykset/lehtinen080104.ppt>

Lehtinen, E. 2007. Technology, Culture and University Education. TieVie-asiiantuntijakoulutus 27.4.2007. Turun yliopisto.

Metsämuuronen, J. 1999. Pehmeät kvalifikaatiot sosiaali- ja terveystalouden työssä ja ammatillisessa koulutuksessa. *Aikuiskasvatus* 19 (2), 140-149.

Metsämuuronen, J. 2000. Yhteiskunnan muutokset ja uudet kvalifikaatiot. *Työelämän tutkimus* 11 (1), 9-18.

Niemi-Murola, L., Remes, V., Turunen, J.P., Harjula, A. & Helenius, I. 2008. Valmistuvat lääketieteen opiskelijat vailla toimenpidetaitoja. *Suomen Lääkärilehti* 63:297-301.

Palonen, T., & Murtonen, M. (2006). Verkko-opiskelulla tavoiteltavat kompetenssit. Teoksessa S. Tervonen ja K. Levänen (toim.), Näkymättömästä näkyvää Verkko-opiskelun kompetenssit, mitoitus ja tilastointi (KoMiTi) -hankkeen esiselvitys. Oppimiskeskus, Kuopion yliopisto. Saatavana myös: http://www.komiti.fi/tiedostot/KoMiTi_verkko.pdf.

Patja, K., Nevala, K. & Arvilommi, P. 1998. Lääketieteen perusopetus opiskelijan näkökulmasta. *Duodecim* 114: 683-688.

Rinne, R. 1998. Akateemiset tutkinnot muuttuvana työmarkkinavaruutena. Teoksessa Järvinen, M-R., Rinne, R. & Lehtinen, E. (toim.) *Yliopistot ja muuttuva työelämä*. Turku: Painosalama Oy, 13-42.

Ruohotie, P. 2002. Mitä työelämä meiltä vaatii? *Ammattikasvatuksen aikakauskirja* 4 (1), 4-13.

Siitonen, M. 2006. Viisi vuotta valmistumisesta. Turun yliopistosta vuosina 1999–2000 valmistuneiden sijoittuminen työmarkkinoille. <http://rekryointi.utu.fi/yliopistoille/UraraporttiTY.pdf>

Stepien, K.A. & Baernstein, A. 2006. Educating for empathy. *J Gen Intern Med* 21: 524-530.

Suikkanen, A., Linnakangas, R. & Martti, S. 2002. Työllisyyden muutos ja koulutuksen merkitys. *Aikuiskasvatus* 22 (2), 114-123.

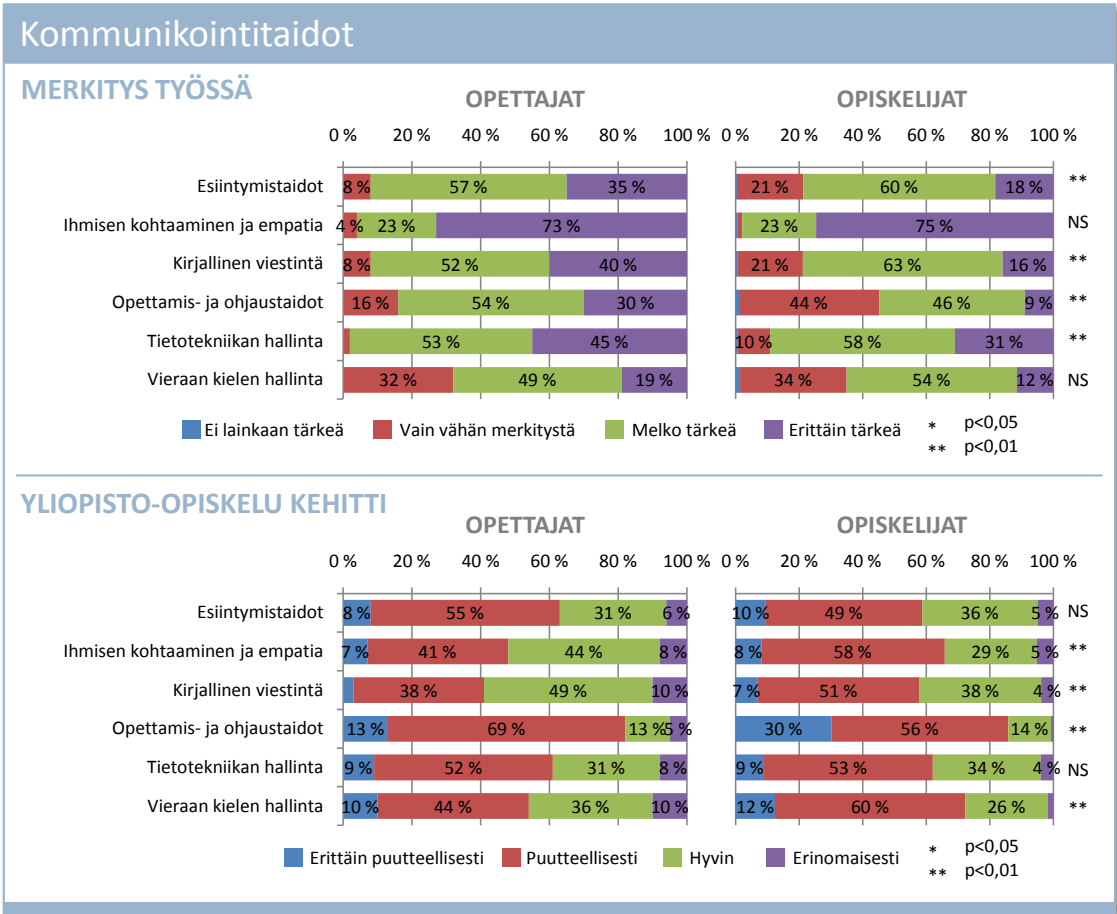
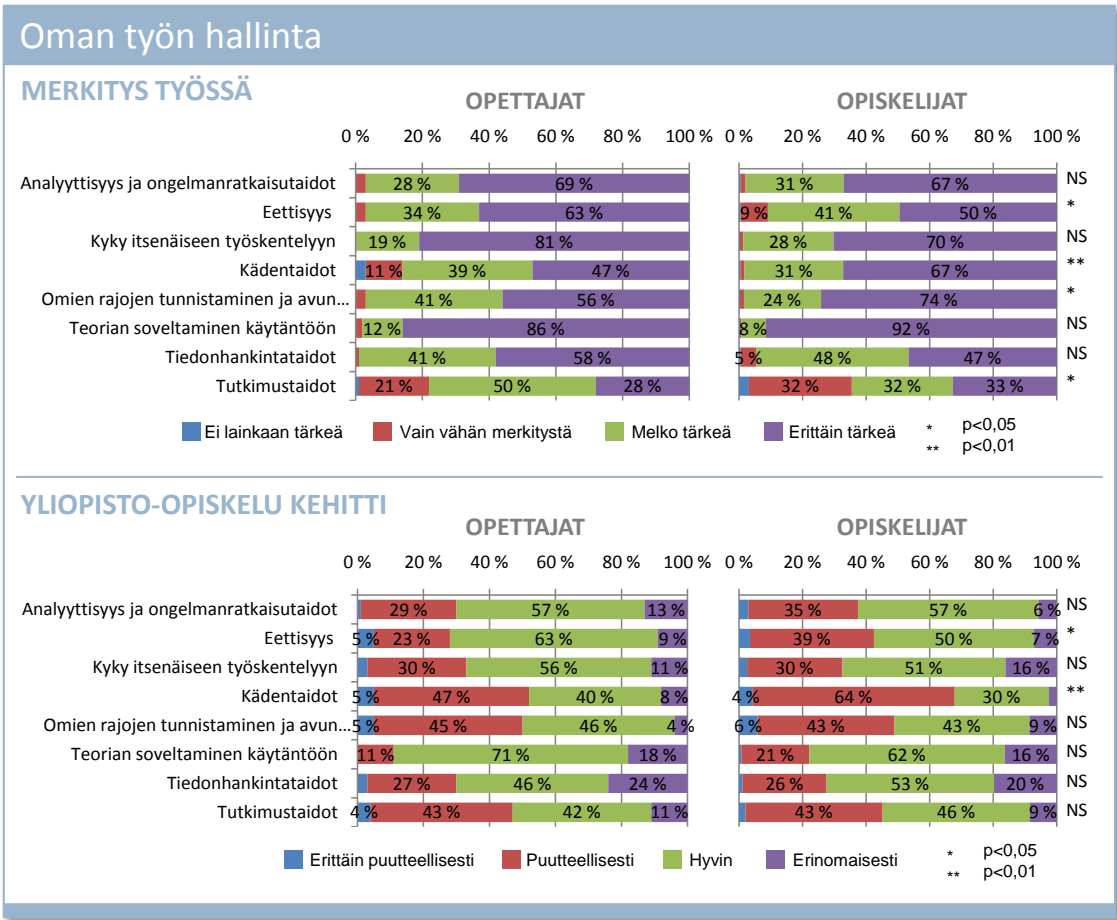
Suomen Lääkäriliitto (SLL). 2005. Lääkärin etiikka 6. painos.

The Tuning Project Medicine. Learning Outcomes/ Competences for Undergraduate Medical Education in Europe. 2006. Hankkeen www-sivut osoitteessa: URL: < <http://www.tuning-medicine.com/> >.

Töyry, S., Nykänen, L., Manninen, P., Räsänen, K., Kujala, S. & Husman, K. 2002. Mikä nuoren lääkärin työssä uuvuttaa ja kyynistää? Suomen Lääkärilehti 57(49-50):5069-5075.

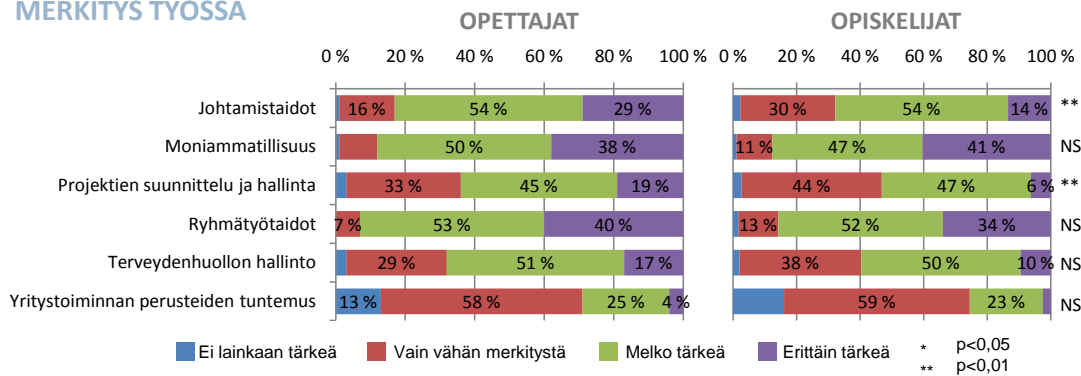
Väärälä, R. 1995. Ammattikoulutus ja kvalifikaatiot. Rovaniemi: Lapin yliopiston monistuskeskus.

Väärälä, R. 1998. Pätevyys ja ammatillinen muutos. Teoksessa Räsänen, A (toim.) Hallitaanko ammatti? Pätevyyden määrittelyä arvioinnin perustaksi. Helsinki: Yliopistopaino, 21-34.

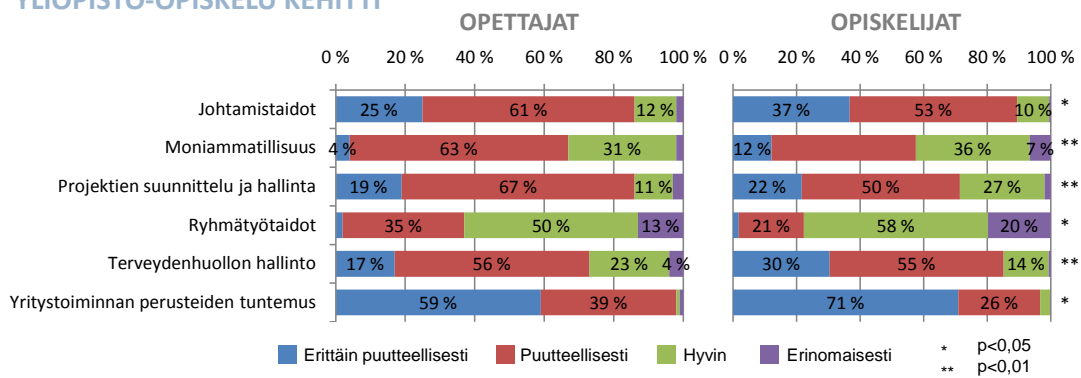

Verkostoituminen

MERKITYS TYÖSSÄ

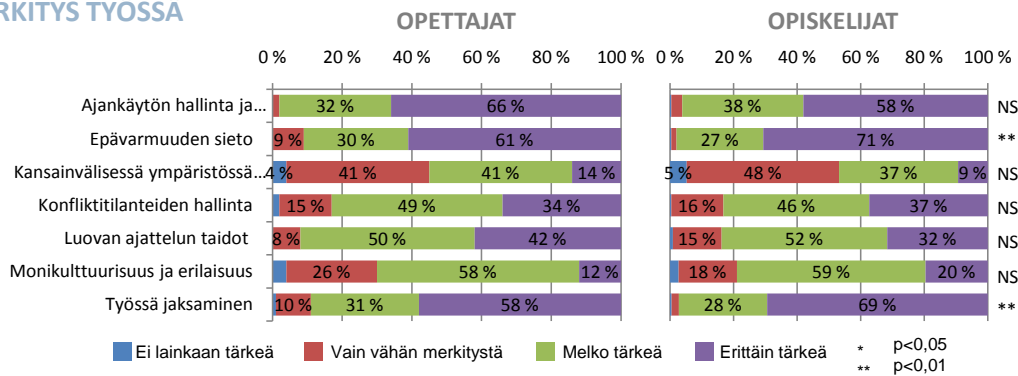

YLIOPISTO-OPISKELU KEHITTI

Jatkuva muutos

MERKITYS TYÖSSÄ

YLIOPISTO-OPISKELU KEHITTI

